

5 Gebruik en waardering van de Randstadgroenstructuur

Martin Goossen & Silvia Blok

5.1 Inleiding

In de Natuurbalans evalueert Het Milieu- en Natuurplanbureau jaarlijks het natuurbeleid van de regering. Wat heeft de regering beloofd en wat is er van terecht gekomen. Dit geldt ook voor de aanleg van nieuwe bos- en recreatiegebieden, die in het kader van het rijksbufferzone- en Randstadgroenstructuurbeleid worden ontwikkeld. Hoeveel is er de afgelopen jaar aangekocht en ingericht en loopt dit in de pas met de taakstelling. De gegevens die het Ministerie van LNV hierover levert, worden door het Milieu- en Natuurplanbureau gecontroleerd en beoordeeld. In het kader van die evaluatie wil het Milieu- en Natuurplanbureau weten hoe het recreatief gebruik en de waardering is van bos- en recreatiegebieden die in het kader van het rijksbufferzone- en Randstadgroenstructuurbeleid zijn aangelegd?

Het doel van de studie is: Inzicht in het recreatief gebruik en waardering van bos- en natuurgebieden die in het kader van het rijksbufferzone- en Randstadgroenstructuurbeleid zijn aangelegd.

Na een korte beschouwing over de werkwijze en de stand van zaken ten aanzien van de uitvoering van de Randstadgroenstructuur, volgt een beschrijving van gebruik en waardering van de verschillende gebieden. Deze gebieden worden per provincie behandeld, Het hoofdstuk sluit af met een vergelijking van het gebruik met andere recreatieve topattracties en enkele conclusies.

5.2 Werkwijze

In de eerste fase is een lijst opgesteld van daadwerkelijk ingerichte bos- en natuurgebieden. Dit is gebaseerd op gegevens die door DLG zijn verzameld en door het Ministerie van LNV zijn aangeleverd. Op basis van deze informatie is gericht gezocht naar onderzoek betreffende het gebruik en waardering van deze gebieden. De bibliotheken van Alterra en Stichting Recreatie zijn geraadpleegd, alsook het zoekprogramma Google op internet. Tevens zijn krantenarchieven geraadpleegd en het archief van IKC-Ruimtelijk Ordening. Ook is telefonisch om informatie gevraagd bij de verschillende instanties. Van enkele gebieden blijken in het geheel geen gegevens beschikbaar te zijn. In tabel 5.1 is aan gegeven van welke gebieden onderzoeksresultaten gevonden en verwerkt zijn.

5.3 Randstadgroenstructuur in uitvoering

In de Nota Westen des Lands (1958) is reeds voorgesteld bufferzones te creëren om de ruimte tussen de grote steden open te houden. Het bufferzonebeleid is de jaren daarna verder ontwikkeld. Naast het restrictieve beleid ten aanzien van bouwen werd later aankoop en herinrichting van gronden ten behoeve van de recreatie belangrijker. In de Vierde Nota

Ruimtelijke Ordening (1995) is een concrete beleidsbeslissing en een taakstelling voor aankoop en herinrichting van 10 bufferzones opgenomen. De ontwikkeling van de recreatieve mogelijkheden kreeg verder vorm in de Nota Landelijk Gebieden uit 1977. Hierin werd het idee van een Randstadgroenstructuur verder uit gewerkt. In deze nota wordt gesproken over 10.000 ha bosuitbreiding in de Randstad. De Randstadgroenstructuur wordt omschreven als het geheel van groene ruimten binnen de stedelijke invloedssfeer van de Randstad dat als contramal van het verstedelijkte gebied kan worden gezien en waarvoor het ruimtelijk beleid gericht is op wederzijdse afstemming van stedelijke en landelijke functies. In 1985 komt de Nota Ruimtelijk kader Randstadgroenstructuur (VROM, LNV, 1985) uit, waarin wordt aangekondigd dat er tot 1990 een aanvang moet worden gemaakt met projecten met een gemeenschappelijke omvang van circa 5500 ha. In het Structuurschema Groene Ruimte (LNV, 1995) wordt de inzet verder vergoot in de vorm van 6 recreatieve strategische groenprojecten. De totale taakstelling voor het aankoop en inrichten van gronden voor Rijksbufferzones, Voorbereidingsprogramma Randstadgroenstructuur en Strategische Groen Projecten met een recreatieve functie is 13.700 ha. De realisatie wordt gefinancierd door de ministeries van VROM en LNV samen. Verwerving en aanleg van nieuw groen in bufferzones wordt gezamenlijk betaald door beide ministeries. Buiten de bufferzones financiert LNV verwerving en inrichting. Op de LNV begroting heet deze post recreatie- en staatsbos.

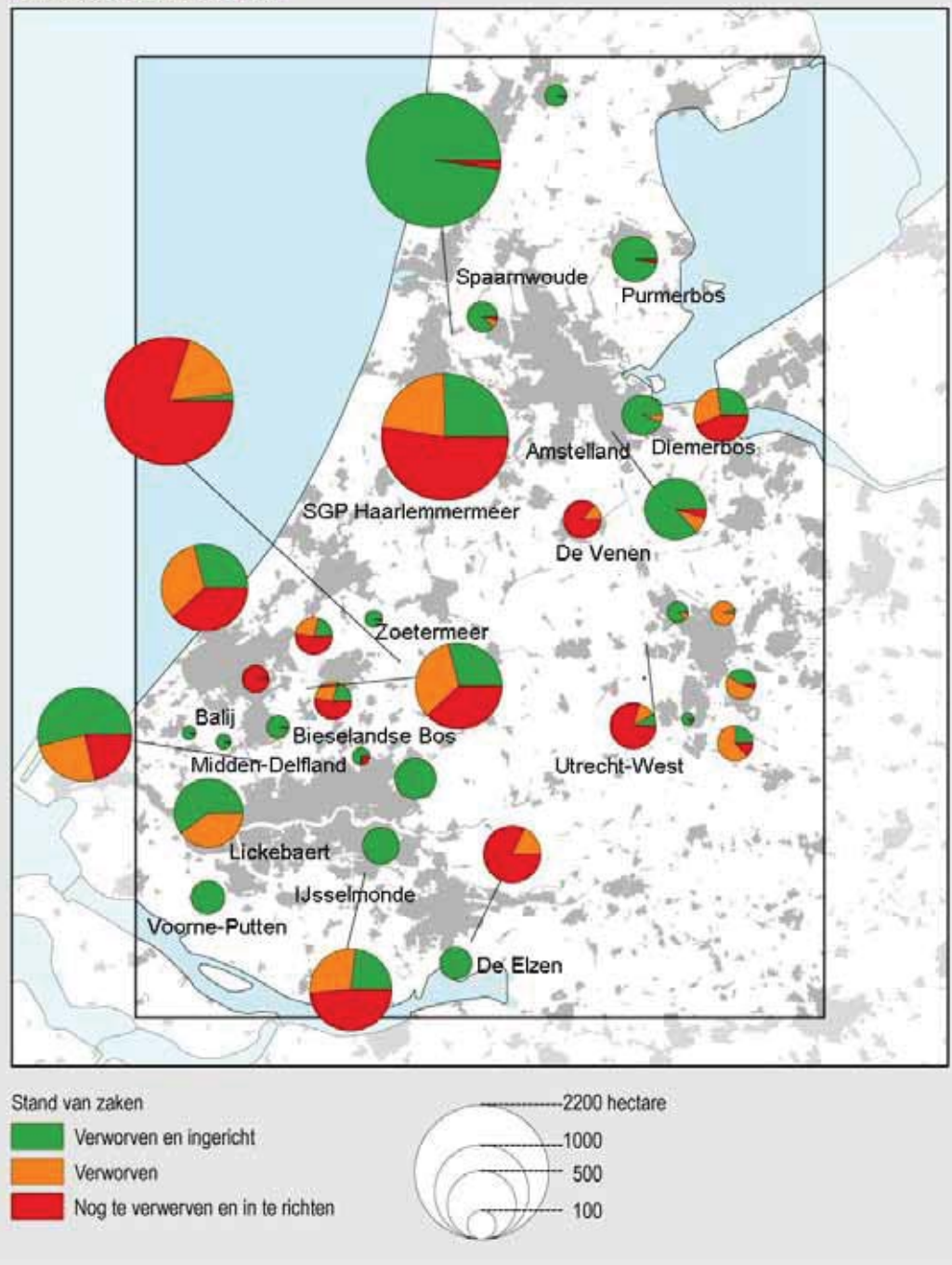
In dit rapport spreken we korthedshalve van randstadgroenprojecten. In tabel 5.1 zijn deze projecten samengevat. Bovendien is aangegeven tot welke beleids categorie de afzonderlijke projecten horen en in hoeverre de projecten zijn uitgevoerd (stand van zaken 1-1-2004). Figuur 5.1 geeft de ligging van de projecten.

5.4 Noord-Holland

5.4.1 Inleiding

Noord-Holland heeft twee gebieden waar gegevens over het recreatief gebruik aanwezig zijn, namelijk het Purmerbos en Spaarnwoude. Van het bufferzonegebied Haarlem-Amsterdam zijn slechts oude gegevens bekend. Ook zijn er enkele gegevens bekend over het recreatiegedrag van inwoners uit Amsterdam. Deze komen als eerste aan de orde. Daarna volgen het Purmerbos, Spaarnwoude, de bufferzone Amsterdam-Haarlem.

Randstadgroenstructuur 2004

Figuur 5.1 Ligging van de Randstadgroenstructuur

Tabel 5.1 Naam en omvang bos- en natuurgebieden Randstadgroenstructuur (gegevens: LNV bewerking zie bijlage 2)

Naam	Provincie	Staats- en/of recreatiebos	SGP	Bufferzone	Ingericht 1/1/2004 (ha)	Restant taakstelling (ha)
Driemanspolder/ Leidschedammerhou (staatsbos deel)t	ZH	s	Haaglanden	DenHaagLeidenZoetermeer	36	134
Vlietranden	ZH	r	Haaglanden		0	90
Haaglanden (inc. Baly & staatsbos Biesland) Bieslandsebos (recreatie deel)	ZH	r	Haaglanden		267	654
Abtswoude	ZH	r		MiddenDelfland	584	498
Gaag	ZH	r		MiddenDelfland	29	0
Lickebaert	ZH	r		MiddenDelfland	348	232
Zoetermeer Zuidplas (incl. PPS)	ZH	sr	ZoetermeerZuidplas		41	1959
Nessepolder	ZH	r	ZoetermeerZuidplas		28	9
IJsselmonde	ZH	sr		IJsselmondeOost	191	635
Eiland van Dordrecht	ZH	sr	Eiland van Dordrecht		0	400
Naaldwijk	ZH	r			23	0
De Elzen	ZH	s			127	0
Voorne-Putten	ZH	r			140	0
Hitland	ZH	r			208	0
Krimpenerwaard	ZH	r			165	0
Rijnstreek Zuid	ZH	s			38	0
Purmerbos	NH	s			243	7
Waarderhout	NH	s			59	0
Spaarnwoude	NH	r		AmsterdamHaarlem	2140	60
Houtrakbos	NH	s		AmsterdamHaarlem	100	14
Haarlemmermeer (incl Meerbos en Mainport & Groen)	NH	sr	Haarlemmermeer	AmsterdamHaarlem	501	1473
Amstelland	NH	r		AmstellandVechtstreek	403	62
Gasp en Diem	NH	s	N-Vechtstreek	AmstellandVechtstreek	190	13
N-Vechtstreek	NH	r	N-Vechtstreek		99	261
Ruigenhoek	U	r	Utrecht e.o.	UtrechtHilversum	4	66
Gagel	U	s	Utrecht e.o.	UtrechtHilversum	49	6
Hollandse IJssel	U	s	Utrecht e.o.		0	0
Houten-Noord	U	s	Utrecht e.o.		45	65
Laagraven	U	r	Utrecht e.o.		39	116
Utrecht West	U	r	Utrecht e.o.		22	239
Lopikerwaard	U	s			20	0
De Venen	U	r	VinkeveenNieuwkoop		0	175
Som					6201	7168

5.4.2 Amsterdam

Het belangrijkste recreatie-onderzoek is het grote groenonderzoek uit 1996. Er is een schriftelijke enquête gehouden onder een deel van de Amsterdamse bevolking van 16 jaar en ouder (Wiggers, R en Gadet, J., 1996). Daartoe is een aselechte steekproef uit het Bevolkingsregister getrokken. De respons was 28%. De onderzoekers concluderen dat er wel een afwijking in de onderzoekspopulatie ten opzichte van de bevolking is, waardoor het onderzoek niet helemaal representatief is. Daarnaast is er een afwijking met betrekking tot de etniciteit en huishoudensamenstelling: Er waren minder allochtonen in de respons en ook minder huishoudens met kinderen.

De parken worden het meest bezocht (86%) gevolgd door de recreatiegebieden (73%) en de kleinere groenvoorzieningen in de woonomgeving (43%). Circa 6% van de Amsterdammers maakt geen gebruik van de in dit onderzoek onderscheiden groenvoorzieningen in en rond de stad.

Uit tabel 5.3 blijkt dat de meeste Amsterdammers tussen de 1-11 keer per jaar een recreatiegebied bezoeken. Ongeveer 1% komt er elke dag. Uit de tabel blijkt ook dat 27% nooit in een recreatiegebied komt.

Tabel 5.3 Gemiddeld bezoek per jaar aan recreatiegebieden (%)

Frequentie/ vraag: Hoe vaak bezoekt u recreatiegebieden?	
Elke dag	1%
1-6 keer per week	6%
1-3 keer per maand	17%
1-11 keer per jaar	49%
Nooit	27%

Tabel 5.4 Activiteiten (%) in parken en recreatiegebieden

Activiteiten in parken		Activiteiten in recreatiegebieden	
Fietsen	45%	Fietsen	46%
Wandelen	79%	Wandelen	78%
Hond uitlaten	10%	Hond uitlaten	9%
Zonnen/zitten	49%	Zonnen/zitten	60%
Lunchen/picknicken	11%	Lunchen/picknicken	15%
Terras bezoeken	32%	Terras bezoeken	38%
Spelen met de kinderen	18%	Spelen met de kinderen	19%
Sport/spel	20%	Sport/spel	22%
Natuurstudie	2%	Natuurstudie	4%
Bomen, planten, dieren kijken	27%	Bomen, planten, dieren kijken	39%
Speciale voorzieningen	20%	Speciale voorzieningen	21%
Evenementen	28%	Evenementen	13%
Waterrecreatie		Waterrecreatie	29%
Anders	9%	Anders	6%

In recreatiegebieden wordt door Amsterdammers het meest gewandeld (78%), gevolgd door zonnen/zitten (60%), en fietsen (46%). In vergelijking met activiteiten in parken wordt er veel meer aan waterrecreatie gedaan en het bekijken van bomen, planten en dieren (tabel 5.4). Ook zonnen/zitten en picknicken is in recreatiegebieden iets populairder. Het evenement-bezoek in recreatiegebieden is beduidend minder dan in parken. De meeste respondenten komen in de recreatiegebieden om te genieten van de natuur (70%). Circa 60% komt er om bovengenoemde activiteiten (wandelen, zonnen, etc) uit te voeren.

In tabel 5.5 is een vergelijking neergezet van de redenen van het bezoek aan parken versus het bezoek aan recreatiegebieden. De redenen die te maken hebben met natuur en landschap en recreatie-activiteiten worden meer als reden genoemd om een recreatiegebied te bezoeken, terwijl redenen die te maken hebben met gezellige drukte meer een reden zijn om de parken te bezoeken.

Tabel 5.5. Redenen (%) voor bezoek aan parken en recreatiegebieden

Redenen parkbezoek		Redenen bezoek recreatiegebieden	
Even buiten zijn	68%	Genieten van de natuur	70%
Genieten van de natuur	53%	Genoemde activiteiten uitoefenen	60%
Genoemde activiteiten uitoefenen	48%	Voor de rust	46%
Ik kom er doorheen	43%	Genieten van het landschap	44%
Voor de rust	42%	Het is er schoon	22%
Vanwege de bomen en planten	28%	Mensen kijken, mensen ontmoeten	18%
Mensen kijken, mensen ontmoeten	28%	Vanwege de gezelligheid	13%
Vanwege de gezelligheid	22%	Er is altijd wel iets te beleven	13%
Genieten van het landschap	20%	Ik kom er doorheen	5%
Vanwege de dieren	17%	Andere redenen	6%
Omdat er altijd wat te beleven valt	16%		
Het is er schoon	13%		
Andere redenen	4%		

5.4.3 Purmerbos

Het Purmerbos ligt in De Purmer tegen Purmerend aan. Het bos bestaat uit drie boscomplexen met een totale oppervlakte van ongeveer 268 hectare. Het beheer is in handen van Staatsbosbeheer. Er is geen specifiek recreatie-onderzoek gehouden in het Purmerbos. Wel is onderzoek gedaan naar het recreatief gebruik en waardering van door Landschap Waterland aangelegde recreatievoorzieningen in de gemeente Waterland (DRO, 1998). Het Purmerbos wordt in dit onderzoek genoemd. Voor dit onderzoek naar het recreatief gebruik van Waterland zijn in 1997 circa 1.400 inwoners van het gehele gebied telefonisch geënquêteerd. Uit tabel 5.6 blijkt dat er een duidelijke relatie is tussen bezoek van inwoners van een gemeente aan een recreatiegebied en de afstand. De deelgebieden die het dichtst in de buurt van de gemeente liggen, hebben het hoogste bezoekpercentage. Het Purmerbos wordt het meest gebruikt door inwoners van Purmerend, gevolgd door inwoners uit de plaats Beemster. Meer dan de helft van de inwoners van Purmerend bezoekt het Purmerbos. Regionaal gezien is het bezoek aan Purmerbos 8%. Edammers en Volendamers bezoeken deelgebied Hemmeland bijna twee keer zo veel als het Purmerbos, terwijl beide recreatiegebieden in afstand ongeveer even ver van de gemeente Edam-Volendam liggen. Landschap waterland verwacht dat het bezoek aan beide deelgebieden zal afnemen indien het recreatiegebied Pieterman bij Edam-Volendam (verder) wordt ingericht. De regiofunctie van het Purmerbos, zo concluderen zij, komt hiermee steeds verder onder druk te staan.

Tabel 5.6 Bezoek aan deelgebieden Waterland per gemeente, in procenten van de bevolking

Gemeente	Zee- vang	Beemster	Wormer Jisperveld Kalver- polder	Oost- zanerveld Iipenveld, Purmer- land	Amster- dam landelijk noord	Hemme- land	Pur- mer- bos	Marker - en Ijssel- meer
Amsterdam Noord	9	28	21	23	52	11	5	39
Waterland	13	40	16	13	60	76	23	62
Landsmeer	10	39	29	46	49	15	8	32
Purmerend	19	53	29	16	26	31	57	34
Wormerland	14	47	79	23	19	11	13	35
Edam- Volendam	29	32	15	7	36	45	25	55
Beemster	44	79	38	19	18	23	38	41
Zeevang	76	54	21	13	22	18	20	65
Zaanstad	6	37	53	35	18	7	4	33
Oostzaan	8	31	37	64	33	8	6	26
Amsterdam excl Noord	2	14	16	9	29	6	2	34
Totaal	6	23	23	15	30	11	8	36

Tabel 5.7 Bezoek overige recreatiegebieden per gemeente, in procenten van de bevolking

Gemeente	Jagers plas	Twiske	Spaar- woude	Alkmaarder- Uitgeester- meer	Strand en duinen	Amstel- land	Amster- damse bos
Amsterdam Noord	11	80	26	11	63	12	47
Waterland	1	52	13	6	62	5	31
Landsmeer	13	94	23	5	70	7	43
Purmerend	3	77	15	12	72	5	32
Wormerland	41	69	30	43	80	3	21
Edam- Volendam	1	41	11	8	59	3	19
Beemster	4	72	12	26	79	4	17
Zeevang	2	43	13	10	72	3	17
Zaanstad	56	71	43	37	78	2	22
Oostzaan	45	94	22	5	72	4	33
Amsterdam excl Noord	1	39	35	4	69	26	68
Totaal	11	51	33	11	70	19	54

De grootste concurrenten voor het Purmerbos zijn het strand en de duinen en recreatiegebied het Twiske. Inwoners van Purmerend gaan daar regelmatig heen (tabel 5.7).

Het Purmerbos is het op drie na meest bezochte deelgebied voor de inwoners van Purmerend (tabel 5.8 en 5.9).

Gemiddeld bezoeken de inwoners van Purmerend 15 keer per jaar het Purmerbos (tabel 5.10). Het Twiske wordt evenwel gemiddeld vaker door hen bezocht (tabel 5.7).

Tabel 5.8 Meest bezochte deelgebied per gemeente, in procenten

Gemeente	Zeevang	Beemster	Wormer- Jisper- veld Kalver- polder	Oostzaner - & Ilpenveld, Purmer- land	Amster- dam landelijk noord	Hemme- land	Purmer- bos	Marker- - en Ijssel- meer
Amsterdam Noord	-	1	-	1	9	0	1	1
Waterland	0	1	1	3	16	37	3	15
Landsmeer	-	1	1	5	-	-	-	1
Purmerend	2	6	1	1	1	4	10	3
Wormerland	-	2	39	1	-	-	1	1
Edam- Volendam	7	1	1	2	3	14	2	16
Beemster	4	31	-	-	0	1	-	5
Zeevang	38	3	1	-	1	2	1	19
Zaanstad	0	1	3	0	0	0	-	2
Oostzaan	-	0	1	7	0	-	-	1
Amsterdam excl Noord	-	1	-	-	3	0	0	5
Totaal	1	1	1	0	3	1	1	4

Tabel 5.9 Meest bezochte recreatiegebied per gemeente, in procenten

Gemeente	Water- land	Jagers- plas	Twiske	Spaarn- woude	Alkmaarder- Uitgeester- meer	Strand en duinen	Amstel- land	Amster- damse bos
Amsterdam Noord	13	-	55	1	1	10	1	5
Waterland	76	-	6	-	-	4	-	1
Landsmeer	8	-	80	-	-	2	1	1
Purmerend	28	-	33	0	0	20	0	1
Wormerland	44	1	21	1	4	12	0	3
Edam- Volendam	46	-	8	-	-	9	-	1
Beemster	41	-	17	0	1	19	-	0
Zeevang	64	-	9	-	1	13	0	1
Zaanstad	7	11	33	5	7	20	-	0
Oostzaan	10	2	75	0	-	4	-	-
Amsterdam excl Noord	9	-	5	5	0	22	4	24
Totaal	14	1	16	4	1	19	2	16

Tabel 5.10 Gemiddeld bezoek per jaar aan de deelgebieden per respondent per gemeente

Gemeente	Zeevang	Beemster	Wormer Jisperveld Kalverpolder	Oostzaner/Ilpenveld, Purmerland	Amsterdam landelijk noord	Hemmeland	Purmerbos	Markeren IJsselmeer
Amsterdam Noord	3	6	6	6	21	2	0	8
Waterland	1	4	1	2	22	37	5	16
Landsmeer	0	3	1	13	13	2	2	2
Purmerend	7	13	5	2	6	4	15	4
Wormerland	0	8	38	2	1	0	1	3
Edam-Volendam	7	4	1	0	4	4	2	17
Beemster	11	81	2	1	1	1	2	4
Zeevang	58	23	4	1	2	2	1	18
Zaanstad	1	3	8	9	1	0	0	3
Oostzaan	4	2	4	38	3	0	0	3
Amsterdam excl Noord	0	2	1	1	4	0	0	3
Totaal	1	4	3	3	5	1	1	4

Tabel 5.11 Gemiddeld bezoek per jaar aan de recreatiegebieden per respondent per gemeente

Gemeente	Jagersplas	Twiske	Spaarnwoude	Alkmaarder-Uitgeestermeer	Stranden duinen	Amstelland	Amsterdamse bos
Amsterdam Noord	3	31	7	2	8	0	4
Waterland	2	10	0	0	7	0	1
Landsmeer	1	60	1	0	8	1	2
Purmerend	0	20	1	2	8	1	1
Wormerland	2	5	1	3	14	0	1
Edam-Volendam	0	2	2	0	8	0	0
Beemster	0	6	0	3	10	0	1
Zeevang	0	7	0	2	9	1	0
Zaanstad	13	22	5	6	14	0	1
Oostzaan	6	70	1	0	10	2	1
Amsterdam excl Noord	0	5	2	0	8	2	7
Totaal	2	12	3	1	9	2	5

Op basis van deze gegevens is door de onderzoekers berekend dat het Purmerbos circa 608.000 bezoeken per jaar krijgt van de inwoners uit deze gemeenten. Daarvan komt 92,5% uit Purmerend. Uit deze cijfers kan de conclusie worden getrokken dat het Purmerbos vooral als een stadsbos fungeert voor de inwoners van Purmerend.

Over de waardering is niet zo veel bekend. Het Landschap Waterland is begonnen met de aanleg van een natuurspeelbos, omdat uit het onderzoek bleek dat "men" het Purmerbos saai vond. Een inwoner van Purmerend verwoordt het aldus op internet: "Het is een lelijk bos. Er is ontzettend weinig diversiteit. Als je het groeiproces veel tijd geeft dan komt dat nog misschien. Ik vind het een ontzettend saai bos om door te lopen. Je kunt nog precies zien waar de bomen geplant zijn; allemaal rijtjes. En de ondergroei is ook heel monotoon. Ik vind het een heel saai bos."

De oorzaak was de saaiheid was ondermeer het ontbreken van recreatieve voorzieningen. Maar er zijn ook positieve geluiden, zoals een inwoner uit Purmerend op internet zegt: “Ik heb het bos zien aanplanten en heb er vanaf het begin tussen de sprietten in de polder gelopen. Inmiddels een flink aantal jaren later wordt het bos steeds meer een echt bos. Natuurlijk moet de natuur zijn gang nog verder gaan. Je hoort de vogels, je ziet de buizerd en soms een kiekendief, je ruikt het bos soms al. De takken raken elkaar, de grond eronder wordt al zwart, de bladeren blijven liggen en rotten weg: steeds meer een echt bos. En voor iedereen die het nog niets vindt: loop de gele wandelroute en je waant je in een echt bos. Trek wel een paar waterdichte schoenen of laarzen aan, maar het is echt genieten”.

Figuur 5.2 Het Purmerbos

Uit een onderzoek onder recreanten in het recreatiegebied Twiske in 2002 is een vraag gesteld (tabel 5.12) over de waardering van andere recreatiegebieden waar ze het afgelopen jaar ook geweest zijn (DRo, 2002).

Circa 19% van de bezoekers van het Twiske heeft ook het Purmerbos bezocht in 2002. De gemiddelde waardering voor het Purmerbos is voor deze personen een 6,3.

Tabel 5.12 Bezoek en waardering andere recreatiegebieden door bezoekers van het Twiske

Gebied	Niet bezocht	Bezocht	Gemiddeld rapportcijfer
Waterland	76%	24%	7,5
Markermeer/IJsselmeer	77%	23%	7,2
Jagersveld/Jagersplas	75%	25%	6,7
Spaarnwoude	59%	41%	6,9
Alkmaarder- en Uitgeestermeer	85%	15%	6,9
Strand en duinen	35%	65%	7,8
Groengebied Amstelland	91%	9%	7,2
Amsterdamse bos	48%	52%	7,1
Hemmeland	89%	11%	6,9
Purmerbos	81%	19%	6,3
Anders, namelijk	92%	8%	7,6

5.4.4 Spaarnwoude

Spaarnwoude is een groot recreatiegebied ten oosten van Haarlem en Velsen. Het bestaat uit verschillende bossen (waaronder het Houtrak), golfbaan, evenemententerrein, klimheuvel en waterpartijen.

Het NRIT heeft in 2001 een onderzoek in Spaarnwoude gehouden bestaande uit drie delen: tellingen, een schriftelijke enquête en een telefonische enquête. De schriftelijke enquête heeft een respons opgeleverd van 1331 vragenlijsten. Aan de hand van tellingen zijn de resultaten van de enquête vervolgens gewogen. De tellingen over verschillende dag(soort)en leiden tot een totaal geraamd jaarbezoek in 2001 van ongeveer 1.224.000 bezoeken (exclusief woon-werkverkeer en scholieren). Indien het woon-werkverkeer en de scholieren worden meegeteld, wordt het aantal op 2.840.000 geschat.

Het merendeel van het bezoek komt op zondag (23%) en zaterdag (18%). Spaarnwoude biedt mogelijkheden voor diverse recreatieve activiteiten. Aan de respondenten zijn enkele van deze activiteiten voorgelegd met de vraag of men deze enerzijds op de onderzoeksdag en anderzijds in het jaar 2000 in Spaarnwoude heeft ondernomen. De meest genoemde activiteiten zijn: fietsen (totaal op onderzoeksdag: 35%, totaal beoefend in 2000: 58%), wandelen, skeeleren en hond uitlaten (tabel 5.13).

Tabel 5.13 Meest genoemde activiteit op onderzoeksdag en in heel het jaar 2000

Activiteit	Beoefend op onderzoeksdag	Beoefend in 2000
Gewoon fietsen	35%	58%
Wandelen	28%	55%
Bezoek boerderij Zorgvrij	1%	29%
Skeeleren	14%	23%
Hond uitlaten	14%	20%

Sportief bezig zijn en rust en ontspanning zijn de belangrijkste redenen voor een bezoek aan Spaarnwoude (tabel 5.14).

Tabel 5.14 Bezoekredenen op onderzoeksdag

Belangrijkste Bezoekreden	Zondag	Zaterdag	Andere dagen	Ochtend	Middag	Alle bezoekers
Sportief bezig zijn	30%	34%	33%	29%	35%	32%
Rust/ontspanning	29%	26%	28%	28%	27%	28%
Natuur/landschap	21%	19%	18%	19%	18%	19%
Hond(en) uitlaten	10%	6%	9%	10%	8%	9%
Gezelligheid	7%	11%	3%	4%	6%	5%
Woon/werkverkeer	2%	3%	6%	5%	4%	4%
Overig	1%	1%	3%	5%	2%	3%

In totaal zijn 1199 personen van 15 jaar en ouder telefonisch benaderd, verdeeld over de gemeenten waaronder het recreatieschap valt en de gemeenten die direct grenzen aan het recreatiegebied. De volgende gemeenten zijn in het onderzoek betrokken:

- gemeente Amsterdam
- gemeente Haarlem
- gemeente Haarlemmerliede & Spaarnwoude
- gemeente Haarlemmermeer
- gemeente Velsen
- gemeente Zaanstad

Tabel 5.15 Mate waarin men het recreatiegebied Spaarnwoude kent, naar gemeente

Gemeente	Kent Spaarnwoude (%)	Kent Spaarnwoude niet (%)
Amsterdam	70,9	29,1
Haarlem	92,9	7,1
Haarlemmerliede & Spaarnwoude	97,8	2,2
Haarlemmermeer	84,5	15,5
Velsen	97,8	2,2
Zaanstad	85,5	14,5
Alle gemeenten	78,0	22,0

In het telefonisch onderzoek is gevraagd naar de mate van bekendheid van Spaarnwoude, de bezoekfrequentie in de afgelopen drie jaar en de redenen van geen bezoek (tabel 5.15). De inwoners die het dichtst bij Spaarnwoude wonen zoals Haarlemmerliede en Spaarnwoude, Velsen en Haarlem, kennen het gebied het meest. Inwoners uit Amsterdam kennen Spaarnwoude relatief het minst, maar de bekendheid is toch 71%. Van de inwoners uit alle onderzochte gemeenten kent 22% Spaarnwoude niet. In 1986 bleek 36% Spaarnwoude niet te kennen (Distel, 1989). In 15 jaar tijd is de bekendheid van Spaarnwoude dus duidelijk toegenomen. Uit tabel 5.16 blijkt dat Amsterdammers het afgelopen drie jaar Spaarnwoude het minst hebben bezocht. Inwoners van Haarlemmerliede en Spaarnwoude, Velsen en Haarlem hebben Spaarnwoude het meest bezocht. In 1986 was dit ook al zo.

Tabel 5.16 Mate waarin men de afgelopen drie jaar het recreatiegebied Spaarnwoude heeft bezocht, naar gemeente

Gemeente	Mate van bezoek (%)
Amsterdam	33,5
Haarlem	68,8
Haarlemmerliede & Spaarnwoude	85,1
Haarlemmermeer	46,4
Velsen	81,9
Zaanstad	48,8
Alle gemeenten	43,6

Respondenten die aangaven het recreatiegebied Spaarnwoude wel te kennen maar dit gebied in de afgelopen drie jaar niet hebben bezocht, is gevraagd naar de reden(en) waarom zij niet zijn gekomen (tabel 5.17).

Te weinig tijd en te ver weg zijn de belangrijkste redenen. Opvallend is het verschil in redenen tussen de inwoners van de verschillende gemeenten. In Amsterdam en Zaanstad is het vooral de afstand, in Haarlem en Velsen de persoonlijke leefomstandigheden, de leeftijd en gezondheid en in Haarlemmerliede en Spaarnwoude en Haarlemmermeer de afkeer van aangelegde recreatiegebieden.

5.4.5 Bufferzone Haarlem-Amsterdam

Een ouder onderzoek onder 3200 bewoners thuis uit 1984 (Distel, 1989) levert enkele gegevens over het recreatief gebruik van de bufferzone Haarlem-Amsterdam, met daarin de twee belangrijkste groengebieden Spaarnwoude en Haarlemmermeerse Bos. In de periode april tot en met augustus is 28% van de bewoners wel eens naar Spaarnwoude geweest en 7% naar Haarlemmermeerse Bos (tabel 5.18).

Tabel 5.17 Belangrijkste redenen waarom men in de afgelopen 3 jaar niet naar het recreatiegebied Spaarnwoude is geweest, naar gemeente (%)

	Amster -dam	Haarlem	H'liede + Sp'woude	Haarlem- mermeer	Velsen	Zaan- stad	Totaal
Ik heb te weinig tijd	24,2	22,8	5,7	30,0	18,5	15,1	23,4
Het is te ver weg	21,3	8,2	0,0	17,9	7,5	31,1	20,7
Ik voel me te oud	10,4	22,7	15,4	5,5	5,0	3,8	9,9
Het is er nog nooit/niet van gekomen	11,5	5,0	5,7	4,3	9,4	2,8	9,1
Om gezondheidsredenen niet in in staat tot bezoek	8,6	15,8	4,4	3,1	13,4	5,0	8,3
Ik ben alleenstaand	9,8	6,6	10,1	1,6	19,4	1,3	7,9
Geen interesse/geen behoefte	5,3	9,0	7,2	15,5	8,3	7,3	7,0
Ik vind andere recreatiegebieden interessanter	5,3	5,3	10,7	5,1	4,5	16,6	6,7
Ik houd niet van dergelijke aangelegde recreatiegebieden	5,0	6,7	15,7	16,0	8,3	6,0	6,5
Het is er te druk	6,4	0,0	0,0	3,2	3,5	1,3	4,8
Het is er onveilig/men zegt dat het er onveilig is	3,8	3,4	3,4	3,2	0,0	2,5	3,5
Niet-bezoekers (%)	52,7	25,9	13,0	45,1	16,3	42,9	44,1

Tabel 5.18 Bezoek (%) aan onderscheiden recreatiegebieden vanuit de woonplaats

Recreatiegebied	Bezoek (%)
Spaarnwoude	28
Haarlemmermeerse Bos	7
Agrarisch gebied	40
Mooie Nel	7

Tabel 5.19 geeft een uitsplitsing naar herkomstgebied. Uit de tabel blijkt dat de nabijheid een belangrijke rol speelt bij het recreatief gebruik. Inwoners uit Amsterdam West gaan relatief het meest van alle Amsterdammers naar Spaarnwoude. Inwoners van IJmuiden en Haarlem gaan veel naar Spaarnwoude en inwoners uit Hoofddorp veel naar het Haarlemmermeerse Bos. Alleen voor het agrarisch gebied geldt dit niet helemaal, want Amsterdammer uit het Centrum (relatief het verst weg van het agrarisch gebied) gaan er relatief wel vaak heen. Deze nabijheid blijkt ook van invloed op de frequentie zoals uit tabel 5.20 blijkt. Hetzelfde beeld komt hier in voor. Gemiddeld genomen ging men in 1984 8 keer naar het agrarisch gebied, 2 keer naar Spaarnwoude en 1 keer naar het Haarlemmermeerse Bos.

In dit onderzoek wordt geconcludeerd dat men vaker naar recreatiegebieden in 1984 is geweest dan 5 jaar daarvoor. De verandering in persoonlijke omstandigheden (leeftijd, gezinssamenstelling, verhuizing, vrije tijd), het weer in 1984, het aantrekkelijker en bekender worden van de recreatiegebieden zijn hiervoor bepalend geweest.

Tabel 5.19 Bezoek (%) aan recreatiegebieden per herkomstgebied

Herkomstgebied	Agarisch Gebied	Spaarnwoude	Haarlemmer-Meerse Bos
Amsterdam-noord	46	18	2
Amsterdam-West	42	44	3
Amsterdam-Oud West en Bos en Lommer	27	28	4
Amsterdam-Centrum	51	21	2
Amsterdam-Oud en Nieuw Zuid	35	13	4
Amsterdam-Oost en Watergraafsmeer	37	14	1
Amsterdam-Zuidoost	36	15	7
Amstelveen	46	11	4
Hoofddorp	38	20	86
Haarlem-Schalkwijk	40	53	31
Haarlem-Midden/centrum	41	54	18
Haarlem-Noord	39	69	11
Beverwijk	55	51	1
Ijmuiden	47	77	2
Purmerend	44	10	2
Zaanstad-Noord	50	23	1
Zaanstad-Zuid	54	25	0

Tabel 5.20 Gemiddeld aantal bezoeken aan recreatiegebieden per herkomstgebied per jaar

Herkomstgebied	Agarisch Gebied	Spaarnwoude	Haarlemmer-Meerse Bos
Amsterdam-noord	7	1	0
Amsterdam-West	11	3	0
Amsterdam-Oud West en Bos en Lommer	6	2	0
Amsterdam-Centrum	12	2	0
Amsterdam-Oud en Nieuw Zuid	5	0	0
Amsterdam-Oost en Watergraafsmeer	6	0	0
Amsterdam-Zuidoost	7	0	0
Amstelveen	7	0	0
Hoofddorp	9	1	14
Haarlem-Schalkwijk	7	3	2
Haarlem-Midden/centrum	5	3	0
Haarlem-Noord	7	8	0
Beverwijk	12	5	0
Ijmuiden	13	8	0
Purmerend	9	0	0
Zaanstad-Noord	16	1	0
Zaanstad-Zuid	11	1	0
Totaal	8	2	1

Van de agrarische gebieden worden Spaarnwoude en Amstelland het meest bezocht (tabel 5.21). Het agrarisch gebied ten westen van Amsterdam en ten zuiden van Amstelland worden het minst bezocht.

Opvallend is dat de Haarlemmermeerpolder, welke in landschappelijk opzicht en qua voorzieningen weinig aantrekkelijkheden voor recreatief medegebruik biedt, met een kwart van de bezoekers relatief hoog scoort. De onderzoeker wijdt dit aan wellicht de attractie Schiphol en de centrale ligging van veel herkomstgebieden. De factor nabijheid blijkt ook uit tabel 5.22 waarin per herkomstgebied het meest bezochte agrarisch is weergegeven. Hieruit blijkt dat het meest nabijgelegen gebied het meest wordt bezocht.

Tabel 5.21 Meest bezocht agrarisch gebied (n=1297)

Agrarisch gebied	Meest bezocht (%)
Ringvaart+weg Haarlemmermeerpolder	19
Haarlemmermeerpolder	26
Amsterdam, landelijk west	11
Spaarnwoude agrarisch	30
Amstelland	24
Ten zuiden van Amstelland	9

Tabel 5.22 Meest bezocht agrarisch gebied (n=1297) per herkomstgebied

Herkomstgebied	Agrarisch gebied
Amsterdam-noord	Waterland
Amsterdam-West	Landelijk west
Amsterdam-Oud West en Bos en Lommer	Spaarnwoude agrarisch
Amsterdam-Centrum	Waterland
Amsterdam-Oud en Nieuw Zuid	Amstelland
Amsterdam-Oost en Watergraafsmeer	Waterland
Amsterdam-Zuidoost	Amstelland
Amstelveen	Amstelland
Hoofddorp	Haarlemmermeerpolder
Haarlem-Schalkwijk	Haarlemmermeerpolder
Haarlem-Midden/centrum	Spaarnwoude agrarisch
Haarlem-Noord	Spaarnwoude agrarisch
Beverwijk	Tuinbouwgebied
Ijmuiden	Pieren Ijmuiden
Purmerend	Beemster
Zaanstad-Noord	Beemster
Zaanstad-Zuid	Beemster

Dat de nabijheid een belangrijke rol speelt in het bezoeken van gebieden, blijkt ook uit het feit dat van de bezoekers aan het Twiske ten noorden van Amsterdam, slechts 9% het groengebied Amstelland ook bezoekt (zie tabel 5.12). De waardering van deze personen voor het groengebied is gemiddeld een 7,2.

5.5 Zuid-Holland

5.5.1 Inleiding

In Zuid-Holland ligt de meeste ingerichte recreatiegebieden. Er zijn ook relatief veel gegevens bekend over het recreatieve gebruik. Allereerst wordt naar het recreatiegedrag van Hagenaars en Rotterdammers gekeken. Vervolgens komen de afzonderlijke gebieden aan bod en tenslotte de bufferzonegebieden.

5.5.2 Den Haag

In een schriftelijke enquête uitgezet onder 1270 inwoners in Den Haag (Dongen, 1992) is gevraagd naar het gedrag en de behoefte en tevredenheid van de Haagse bevolking op het gebied van openluchtrecreatie.

Uit het onderzoek blijkt dat de meeste respondenten de helft van hun vrije tijd buitenshuis spenderen. Hiervan blijft 48% van de respondenten binnen de wijk, 85% van de respondenten

blijft binnen Den Haag en 15% recreëert buiten Den Haag. De meeste respondenten gaan wandelen of fietsen of naar het strand (tabel 5.23). Circa 28% bezoekt een recreatiegebied.

Tabel 5.23 Activiteiten (%) van de respondenten in Den Haag

Activiteit	%
Wandelen	49
Fietsen	43
Bezoek Strand	38
Bezoek Binnenstad	30
Bezoek Recreatiegebieden	28
Bezoek Park	22
Zwemmen	19
Bezoek Evenement	14
Sporten	13
Bezoek Kinderboerderij	7
Vissen	6
Varen/zeilen	6
Bezoek Speeltuin	5
Volkstuinieren	5

Circa 18% van de gehele bevolking is niet tevreden over de openluchtrecreatievoorzieningen.

In 1993 en 1997 zijn telefonische enquêtes gehouden onder een representatief deel van de Zuid-Hollandse bevolking (Bureau Groenestein en Borst, 1998). Deze enquêtes hadden tot doel het verzamelen van gegevens over het recreatiegedrag. De enquêtes hadden betrekking op 3 (maatgevende) zondagen in het voorjaar. In 1993 zijn ruim 6000 personen ondervraagd en in 1997 ruim 9000. Uit tabel 5.24 blijkt dat het bezoek aan recreatiegebieden door de Zuid-Hollandse bevolking op maatgevende dagen in 1997 gedaald is ten opzichte van 1993. De deelname aan wandelen en fietsen is echter gestegen.

Tabel 5.24 Verschil in deelname (%) in activiteiten op maatgevende dagen in 1993 en 1997

Activiteiten	Deelname (%)	
	<i>1993</i>	<i>1997</i>
Bezoek aan recreatiegebieden	2,9	1,6
Bezoek aan Noordzeestrand	2,5	0,8
Auto-motortocht	1,8	1,3
Bezoek aan watersportgebieden	1,8	1,1
Boottocht	1,1	0,7
Wandel- en fietstocht	3,3	4,8
Zonnen, op strandje liggen	1,2	2,1
Zwemmen	1,7	1,8

Tabel 5.25 laat zien dat het deelnamepercentage aan buitenstedelijke recreatie voor inwoners uit Den Haag tussen 1993 en 1997 ongeveer gelijk is gebleven, terwijl dit voor inwoners uit Rotterdam is gedaald. Voor de gehele provincie is het licht gestegen.

Tabel 5.25 Deelname (%) aan buitenstedelijk recreatie

Gebied	1993	1997
Provincie	12,4	12,8
Den Haag	11,8	11,7
Rotterdam	13,7	10,4

5.5.3 Rotterdam

De stad Rotterdam beschikt over een vrijetijdsomnibus, een monitoringssysteem om gegevens te achterhalen van Rotterdammers over hun vrijetijdsgedrag. Ruim 2000 inwoners van deze stad worden via dit systeem ondervraagd. Uit tabel 5.26 blijkt dat door de jaren heen ruim de helft van de Rotterdammers een recreatiegebied in de loop van een jaar bezoekt (Rijpma, 2003).

Tabel 5.26 Bezoekers aan diverse soorten groenvoorzieningen (%)

Bezoekers van	1997	1999	2001
Buurtparken	50	50	53
Stadsparken	64	71	73
Recreatiegebieden	53	59	58
Strand en duinen	55	60	60
Overige landschappen	38	35	39

Tabel 5.27 Het bezoek aan recreatiegebieden in en rond Rotterdam door bewoners van Rotterdam Noord en Zuid in 1995 en totaal en gemiddeld aantal bezoek in 1997.

Recreatiegebied	1995			1997	
	Rotterdam Noord (%)	Rotterdam Zuid (%)	Totaal (%)	Totaal (%)	Gemiddeld aantal bezoeken
Rottemeren	36	13	27	26	6
Lage/Hoge Bergsche Bos	33	11	24	18	9
Oude Maas	11	36	21	19	8
Zevenhuizer Plas	26	9	19	18	6
Rhoonse Grienden	8	31	17	14	5
Brielse Meer	7	12	9	9	4
Midden Delfland	8	3	6	6	3
Bernisse	4	9	6	5	4
Hitland	6	2	4	5	3
Totaal				53	9

In 1995 is onderzocht hoe groot het bezoek is aan recreatiegebieden in en rond Rotterdam door bewoners van Rotterdam Noord en Zuid (Rijpma et al, 1996). In 1997 is dezelfde vraag gesteld waarbij ook gevraagd is naar het gemiddeld aantal bezoeken per jaar (Rijpma, 1999). Uit tabel 5.27 blijkt het belang van de ligging van het recreatiegebied ten opzichte van het stadsdeel. Rotterdammers in Zuid gaan vooral naar recreatiegebieden ten zuiden van Rotterdam en Rotterdammers die in Noord wonen, bezoeken vooral recreatiegebieden ten noorden van Rotterdam. Het onderzoek concludeert dat de gebieden vooral bezocht worden door bewoners uit de directe omgeving: tweederde tot driekwart van de bezoekers komt uit een gebied met een straal van 5 kilometer. Afhankelijk van de inrichting en voorzieningenniveau bezoeken meer bewoners het gebied frequenter en is men bereid een grotere afstand af te leggen. Dit komt ook duidelijk naar voren in een onderzoek naar het recreatiegedrag van de inwoners uit de Rotterdamse regio (tabel 5.28). In 1997 blijkt dat ruim de helft (53%) van de Rotterdammers een recreatiegebied in dat jaar heeft bezocht. Gemiddeld is men er 9 keer geweest.

Van de recreatiegebieden is Rottemeren het oudst en ook het populairst. De nieuwe recreatiegebieden Oude Maas en Rhoonse Grienden als onderdeel van de Randstad-groenstructuur doen het ook goed. De Randstadgroenstructuurgebieden Bernisse en Hitland worden door de Rotterdammers minder bezocht.

Tabel 5.28 Bezoekers als % van de regiobevolking Rotterdam aan de recreatiegebieden in de regio in 2001

Recreatiegebied	Rotterdam	West	B-driehoek	VoPuRo	Zuid	Oost	Totaal
Oude Maas*	25	10	4	11	55	10	20
Rhoonse/Carnisse Grienden*	17	5	4	10	50	7	17
Bernisse*	4	4	1	41	21	2	17
Broekpolderbos*	3	47	6	2	1	2	10
Hitland*	9	2	7	1	2	33	7
Balij/Dobbeplass*	1	2	9	0	0	2	2
Krabbeplas*	4	38	3	1	1	1	7
Oeverbos*	4	39	2	1	1	1	7
Midden Delfland*	6	20	12	3	2	3	7
Foppenpolder/Vlietlanden*	-	27	4	1	1	1	6
Rottemeren	30	10	78	5	10	24	23
Lage Bergsche Bos	29	4	65	2	7	21	18
Hoge Bergsche Bos	15	3	46	1	3	10	11
Zevenhuizer Plas	20	4	25	2	5	30	11
Bleiswijkse Zoom	4	1	40	0	1	4	8
Staelduinse Bos	6	27	6	4	5	5	9
Brielse Meer	12	16	6	63	20	8	27
Haringvliet	11	9	7	37	15	11	18
Grevelingen	12	10	9	24	13	13	15
Brouwersdam	5	8	6	18	9	8	10
Delftse Hout	7	9	32	2	3	3	9
Ackerdijkse Plassen	2	3	24	1	1	1	5
Waal en Devel	4	1	1	1	12	1	3
1e ander gebied in Z-Holland	10	11	11	17	12	28	15
2e ander gebied in Z-Holland	3	2	3	7	2	8	4
Totaal aantal respondenten	114	371	386	613	503	255	2248

West: Schiedam, Vlaardingen, Maassluis

B-driehoek: Bergschenhoek, Bleiswijk, Berkel en Rodenrijs

VoPuRo: Westvoorne, Hellevoetsluis, Bernisse, Brielle, Rozenburg

Zuid: Spijkenisse, Ridderkerk, Albrandswaard, Barendrecht

Oost: Capelle a/d IJssel, Krimpen a/d IJssel

*: onderdeel Randstadgroenstructuur of bufferzone

In 2001 is via de vrijetijdsonibus een onderzoek gehouden in Rotterdam en de regio waarbij regiobewoners zijn ondervraagd (Rijpmma en Dorren, 2002). In totaal zijn 2250 inwoners ondervraagd. Uit tabel 5.28 blijkt dat drie van de 10 Randstadgroenstructuur of bufferzonegebieden bij de toppers behoren inzake bezoekers uit de regiogemeenten. Opvallend is dat veel Rotterdammers heel vaak (gemiddeld 68 keer) een ander recreatiegebied in Zuid-Holland bezoeken. Om welke gebieden dit gaat is niet bekend, maar waarschijnlijk gaat een groot deel van dit bezoek naar het strand en de duinen.

Tabel 5.29 Gemiddeld aantal bezoeken per jaar aan de recreatiegebieden in de regio in 2001

Recreatiegebied	Rotterdam	West	B-drie-hoek	VoPu-Ro	Zuid	Oost	Totaal
Oude Maas*	6	3	2	3	14	2	10
Rhoonse/Carnisse Grienden*	4	3	2	3	10	2	8
Bernisse*	4	3	2	31	10	1	23
Broekpolderbos*	8	7	2	2	1	3	6
Hitland*	2	3	2	2	2	13	9
Balij/Dobbeplass*	6	2	4	1	1	7	4
Krabbeplas*	4	6	2	1	1	2	5
Oeverbos*	9	5	2	3	1	1	5
Midden Delfland*	2	8	4	2	2	2	5
Foppenpolder/Vlietlanden*	-	5	1	5	2	1	4
Rottemeren	5	2	24	2	2	5	15
Lage Bergsche Bos	5	2	13	3	2	6	10
Hoge Bergsche Bos	5	3	14	3	3	4	11
Zevenhuizer Plas	3	2	7	2	2	3	5
Bleiswijkse Zoom	8	3	27	2	2	6	23
Staelduinse Bos	2	3	4	2	1	2	3
Brielse Meer	11	6	4	15	6	2	12
Haringvliet	4	4	3	12	3	2	8
Grevelingen	2	3	6	5	5	4	4
Brouwersdam	2	2	4	5	4	3	4
Delftse Hout	1	2	4	3	4	4	3
Ackerdijkse Plassen	4	3	5	1	2	3	5
Waal en Devel	3	4	3	1	8	2	6
1e ander gebied in Z-Holland	68	15	8	25	12	8	17
2e ander gebied in Z-Holland	9	9	5	23	11	17	16

West: Schiedam, Vlaardingen, Maassluis

B-driehoek: Bergschenhoek, Bleiswijk, Berkel en Rodenrijs

VoPuRo: Westvoorne, Hellevoetsluis, Bernisse, Brielle, Rozenburg

Zuid: Spijkenisse, Ridderkerk, Albrandswaard, Barendrecht

Oost: Capelle a/d IJssel, Krimpen a/d IJssel

*: onderdeel Randstadgroenstructuur of bufferzone

In tabel 5.29 wordt aangegeven wat het gemiddelde bezoek per jaar is van deze bezoekers aan de recreatiegebieden. Ook nu blijkt dat inwoners die het dichtst bij een recreatiegebied wonen, dat gebied ook het vaakst bezoeken.

5.5.4 Bos de Elzen

In 1989 is Staatsbosbeheer begonnen met de aanleg van een groot bos rondom een naturbad op het eiland van Dordrecht. In 1996 zijn 1462 mensen van 18 jaar en ouder uit Dordrecht via een schriftelijke enquête ondervraagd naar het gebruik van onder andere het recreatiegebied/bosgebied de Elzen. Uit dit onderzoek blijkt dat 55% wel eens naar het recreatiegebied "de Viersprong/Bos de Elzen" gaat en 65% naar een ander deel van het buitengebied van het eiland Dordrecht, ten zuiden en zuidoosten van de bebouwde kom. De meeste inwoners van Dordrecht komen er 1 tot 11 keer per jaar (tabel 5.30).

Tabel 5.30 Bezoek aan gebieden, in procenten van het aantal inwoners van Dordrecht van 18 jaar en ouder.

Frequentie	Viersprong/ Bos de Elzen	Zuidelijk buitengebied eiland Dordrecht
(vrijwel) dagelijks	1	1
1 – 6 keer per week	4	4
1 – 3 keer per maand	14	15
1 – 11 keer per jaar	35	44
Nooit	45	35

Uit dit onderzoek blijkt dat twee van de drie Dordtenaren vindt dat er voldoende recreatiemogelijkheden zijn op het Eiland van Dordrecht. Circa 25% vindt de recreatiemogelijkheden onvoldoende. Als de tekorten zouden worden opgeheven, zou dat voor 8 van de 10 respondenten die de recreatiemogelijkheden als onvoldoende bestempelen, een reden zijn om minder vaak van het eiland af te gaan. In totaal gaat het daarbij om 18% van alle respondenten, wat volgens de onderzoekers kan leiden tot een afname van de recreatiemobiliteit (Winterterp, 1997).

Uit een onderzoek in 2001 (tabel 5.31) blijkt dat 49% van de inwoners uit Dordrecht het gebied Viersprong/Bos de Elzen hebben bezocht. In dat jaar krijgt alleen de Hollandsche Biesbosch meer bezoekers (65%) uit deze stad (Jaarsma, van der Weerd, 2002).

Tabel 5.31 Ontwikkeling van bezoek aan natuur- en recreatiegebieden (% van inwoners tussen 15 en 75 jaar)

Gebied	Jaar									Regio
		Dordrecht	Papendrecht	Sliedrecht	H.I.-Ambacht	Zwijndrecht	Heerjendam	Graven-deel	Alblasser-dam	
Hol. Biesbosch	1988	66	59	(1)	(1)	39	(1)	(2)	(2)	54
	1992	72	72	(1)	(1)	57	(1)	(2)	(2)	64
	1995	72	68	74	53*	61	53*	(2)	(2)	63
	2001	65	60	70	48	52	42	38	51	56
Langs Oude Maas	1992	17	13	(1)	(1)	66	(1)	(2)	(2)	27
	1995	19	18	11	67*	70	67*	(2)	(2)	30
	2001	28	27	18	66	70	84	44	31	43
Bos de Elzen	2001	49	18	12	9	12	3	13	9	18
Zuidkant Dordr.	2001	36	20	18	13	11	5	15	10	17
Lammetjeswiel	2001	10	17	7	9	7	4	5	50	14
Slingeland	2001	9	15	19	11	9	2	3	6	10
Alblasserbos	2001	12	48	43	14	6	5	3	51	25
Binnenmaas	2001	15	15	11	35	28	44	77	16	28
Lingebos	1992	10	23	(1)	(1)	11	(1)	(2)	(2)	14
	1995	11	21	28	14*	11	14*	(2)	(2)	15
	2001	13	30	36	19	17	7	10	21	21

(1) = te weinig waarnemingen

(2) = alleen cijfers bekend van "overige Drechtsteden" waar deze gemeente voor 2001 onder viel

* = jaren voor 2001 alleen cijfers bekend van H.I. Ambacht en Heersjansdam samen

Uit een schriftelijke enquête onder 1748 inwoners tussen de 15 en 75 jaar uit de Drechtsteden (Alblasserdam, Dordrecht, Heersjansdam, H.I. Ambacht, Papendrecht, Sliedrecht, Zwijndrecht, 's-Gravendeel) blijkt dat 72% vindt dat er voldoende recreatiemogelijkheden in de regio zijn en 15% vindt van niet. Het gebied Viersprong/Bos de Elzen is door 18% van de inwoners uit deze regio in 2001 bezocht. Gemiddeld komt men er 4,9 keer per jaar (tabel 5.32). Ook andere recreatiegebieden worden goed bezocht, vooral vanuit de inwoners van steden die er in afstand dicht bij liggen (Jaarsma, van der Weerd, 2002). Dordtenaren hebben veel waardering voor de recreatieve mogelijkheden in de Hollandse Biesbosch en het poldergebied ten zuidoosten van de wijken Dubbeldam/Sterrenburg. De Hollandse Biesbosch krijgt een gemiddeld rapportcijfer van 7,4. Het poldergebied scoort gemiddeld een 7,1. Dit blijkt uit een onderzoek dat eind vorig jaar in opdracht van de sector Sport en Recreatie onder het Dordtse internetpanel is uitgevoerd. De leden van dit panel worden regelmatig benaderd om deel te nemen aan onderzoeken.

Bijna alle inwoners (92%) recreëren in de Hollandse Biesbosch en het poldergebied ten zuidoosten van Dubbeldam/Sterrenburg. Beide gebieden zijn vooral in trek om er te fietsen of te wandelen, vaak in combinatie met horecabezoek. Grootste aantrekkingskracht van beide gebieden is het boeiende landschap en de natuurlijke omgeving. In de Hollandse Biesbosch is er waardering voor de diverse recreatiemogelijkheden, zoals fiets- en wandelroutes, watersportmogelijkheden en de zwemplas. Inwoners die (heel) vaak naar de Hollandse Biesbosch of het poldergebied gaan, doen dat vooral om er de hond uit te laten, te joggen of te mountainbiken. In de polder hechten Dordtenaren veel waarde aan de schone en rustige omgeving.

Tabel 5.32: Gemiddeld bezoek inwoners Drechtsteden aan recreatiegebieden

Gebied	1992	1995	2001
Hollandse Biesbosch	5,2	5,4	6,0
Langs Oude Maas	2,5	3,5	5,2
Lingebos	1,6	2,6	2,6
Bos de Elzen	-	-	4,9
Zuidkant Dordrecht	-	-	4,0
Lammetjeswiel	-	-	6,5
Slingeland	-	-	5,4
Alblasserbos	-	-	5,4
Binnenmaas	-	-	4,4

Uit het onderzoek zijn ook een aantal verbeteringsuggesties naar voren gekomen. Zo moet gemotoriseerd verkeer minder hard rijden in de polders en is er behoefte aan (meer) informatie over de recreatieve mogelijkheden. Een groter aanbod van horeca, speelvoorzieningen en meer avontuurlijke vormen van recreatie staan ook op het verlanglijstje van de inwoners.

Uitgaande van het aantal inwoners per gemeente in deze regio en hun deelname aan het Bos de Elzen en een gemiddelde frequentie van 4,9, komt het gemiddelde jaarbezoek van Bos de Elzen op minimaal 280.000.

5.5.5 IJsselmonde

In 2002 is door de ANWB en het Zuid-Hollands landschap een onderzoek gedaan naar de recreatiebehoefte en -wensen onder bewoners en omwonenden van Midden-IJsselmonde. Via een schriftelijk enquête zijn in drie regio's 538 inwoners ondervraagd (tabel 5.33), onder

ander naar hun mening betreffende het plan om 600 ha nieuw natuur- en recreatiegebied aan te leggen. Het onderzochte gebied heeft nu een agrarische functie en wordt omsloten door de bebouwing van Rhoon en Barendrecht, de snelweg A15 en de rivier de Oude Maas waar twee natuurgebieden aanliggen, de Grienden.

Van de respondenten bezoekt 90% wel eens een recreatie- of natuurgebied binnen 25 km van de eigen woning. In tabel 5.34 staat vermeld welke gebieden wel eens worden bezocht.

Tabel 5.33 Respondenten per regio

Regio	Plaatsen	Respondenten
Regio1	Rhoon, Barendrecht, Vinex-locaties	163
Regio 2	Poortugaal, Albrandswaard	132
Regio 3	Zuid-Rotterdam	243
Totaal		538

Midden IJsselmonde wordt gemiddeld door 42% van de inwoners uit deze regio's bezocht. De bezoekpercentage zijn het hoogst voor de inwoners die er het dichtst bij wonen. Bij de vraag naar bezoek van Midden IJsselmonde waarbij een kaart met de ligging van het gebied wordt getoond, stijgt het bezoekerspercentage naar gemiddeld 83%. Fietsen is de meest beoefende activiteit (62%) in het gebied Midden IJsselmonde. Ook komt men er vaak om van de natuur te genieten (56%) of om er te wandelen/joggen (46%). Van de bezoekers komt bijna de helft (47%) er één of enkele keren per jaar. Circa 15% van de bezoekers komt er dagelijks en 38% van de bezoekers komt er maandelijks.

Tabel 5.34 Recreatie- en natuurgebieden die wel eens worden bezocht (%)

Gebied	Regio1	Regio2	Regio3	Totaal
Strand en duinen	76	77	50	59
Stadspark	33	31	60	51
Midden IJsselmonde	58	47	37	42
Rottemeren	25	23	37	33
Voorne-Putten	42	53	16	26
Biesbosch	38	25	18	23
Krimpenerwaard	18	8	10	11
Midden Delfland	10	14	6	8
Hitland	5	4	4	4
Overig	29	30	11	17

Van de respondenten is 71% voor de aanleg van een nieuw recreatie- en natuurgebied en 13% is er tegen. De voorstanders vinden natuur (34%) en recreatiegebieden (22%) belangrijk en hebben behoefte aan een gebied waar men rust en ontspanning (14%) kan vinden. Tegenstanders willen het huidige landelijke karakter behouden. Vrijwel alle respondenten denken in de toekomst (misschien) naar het nieuwe natuur- en recreatiegebied toe te gaan, en 78% is dit zelfs zeker van plan.

Andere delen van IJsselmonde die onderzocht zijn, zijn de natuurgebieden de Rhoonse en Carnisse Grienden aan de oevers van de Oude Maas en het recreatiegebied de Oude Maas langs de rivier tussen Albrandswaard en Zwijndrecht. Er is een telefonische enquête gehouden onder 2233 mensen wonende in Rotterdam en in 21 gemeenten in het gebied van Voorne-Putten, Hoeksche Waard, IJsselmonde, Delfland en Goeree-Overflakkee (Research voor Beleid, 2000). In dit gebied wonen 1,18 miljoen mensen.

Ongeveer de helft van de respondenten is op de hoogte van het bestaan van de Grienden. In het rapport is berekend dat De Grienden ongeveer 1,2 miljoen bezoeken per jaar trekt. Circa 147.000 mensen zijn hier verantwoordelijk voor, ofwel gemiddeld 8 bezoeken per jaar. Circa 10% van de bezoekers komt er regelmatig (meer dan 10 keer per jaar). De natuur, wandelen en rust in het gebied zijn veelgenoemde redenen om in de Grienden te recreëren. De inwoners uit de gemeente Binnenmaas (78%) bezoeken de Grienden regelmatig, evenals de inwoners uit Albrandswaard (64%), Barendrecht (57%) en Heerjansdam (52%). Degenen die er niet zijn geweest geven daarvoor diverse redenen, waaronder “te ver”, “te druk” en “nooit overwogen”.

De gemiddelde waardering voor de Grienden is een 7,7. De sterke punten zijn de bereikbaarheid en toegankelijkheid, de natuur en rust, het is er schoon en het wordt goed onderhouden en de wandelmogelijkheden. Een zwak punt is de onbekendheid (deels ook van de aanwezige voorzieningen). Van honden heeft men nauwelijks last. Circa 20% van de bezoekers die er regelmatig komen, vindt de onveiligheid het zwakste punt.

In het onderzoek wordt een verzorgingsgebied voor de Grienden voorgesteld, bestaande uit het gegeven dat meer dan 10% van de inwoners uit de 22 gemeenten in het jaar 2000 de Grienden moet hebben bezocht. In dit verzorgingsgebied wonen 336.000 mensen. Uit deze doelgroep hebben 109.000 mensen de Grienden in dat jaar bezocht, ofwel 32%. Van de 225.000 mensen uit de doelgroep die de Grienden in 2000 niet hebben bezocht, is de helft niet op de hoogte van het bestaan van de Grienden.

Eveneens aan de Oude Maas ligt het uitgestrekte recreatiegebied de Oude Maas tussen Albrandswaarde en Zwijndrecht. Dit gebied is bij tweederde van de respondenten bekend. De Oude Maas trekt jaarlijks circa 2,6 miljoen bezoeken door 209.000 bezoekers. Dit is gemiddeld 12 bezoeken per bezoeker. Ruim de helft hiervan komt uitsluitend in het weekend. Een meerderheid van de bezoekers komt slechts een enkele keer per jaar bij de Oude Maas. De geringe afstand (38%), de natuur (41%), de rust (38%) in het gebied en de mogelijkheid de gekozen recreatieactiviteit uit te voeren (31%) zijn veelgenoemde redenen om in de Oude Maas te recreëren. De inwoners uit de gemeente Binnenmaas (91%) bezoeken de Oude Maas regelmatig, evenals de inwoners uit Albrandswaard (71%), Barendrecht (78%) en Heerjansdam (79%). Degenen die er niet zijn geweest geven daarvoor diverse redenen, waaronder “te ver” en “nooit overwogen”.

De gemiddelde waardering voor de Grienden is een 7,7. De sterke punten zijn de bereikbaarheid en toegankelijkheid, de natuur en rust, het is er schoon en het wordt goed onderhouden en de fiets- en wandelmogelijkheden. Zwakke punten zijn het ontbreken van horecagelegenheden en de onbekendheid (deels ook van de aanwezige voorzieningen). Van honden en paarden heeft 25% last. Bijna 20% van de bezoekers die er regelmatig komen, vindt de onveiligheid het zwakste punt.

In het verzorgingsgebied van de Oude Maas wonen 638.000 mensen. Uit deze doelgroep hebben 196.000 mensen de Oude Maas in dat jaar bezocht, ofwel 31%. Van de 440.000 mensen uit de doelgroep die de Oude Maas in 2000 niet hebben bezocht, is de helft niet op de hoogte van het bestaan van de Oude Maas.

5.5.6 Voorne-Putten (Bernisse)

Gelijktijdig met het onderzoek in IJsselmonde is hetzelfde onderzoek uitgevoerd in Voorne-Putten, waar het recreatiegebied Bernisse ligt. Bernisse is een langgestrekt waterrijk recreatiegebied langs de rivier Bernisse, tussen Heenvliet en Zuidland.

Dit gebied is bij eenderde van de respondenten bekend. Recreatiegebied Bernisse trekt jaarlijks circa 1,7 miljoen bezoeken en 85.000 bezoekers. Dit is gemiddeld 20 bezoeken per bezoeker. Circa 10% van de respondenten zegt er wekelijks te komen en 2% komt er dagelijks. Circa 58% van de bezoekers komt slechts een enkele keer per jaar bij recreatiegebied Bernisse. De geringe afstand (55%), de natuur (24%), de rust en stilte (14%) in het gebied en de mogelijkheid de gekozen recreatieactiviteit uit te voeren (22%) zijn veelgenoemde redenen om in recreatiegebied Bernisse te recreëren. De inwoners uit de gemeente Bernisse (91%) bezoeken recreatiegebied Bernisse regelmatig, evenals de inwoners uit Spijkenisse (58%), Binnenmaas (52%) en Brielle (48%). Degenen die er niet zijn geweest geven daarvoor diverse redenen, waaronder “te ver”, “niet aantrekkelijk”, hebben het “te druk” en “nooit overwogen”.

De gemiddelde waardering voor Bernisse is een 7,9. De sterke punten zijn de bereikbaarheid, de natuur en de fiets- en wandelmogelijkheden. Zwakke punten zijn het ontbreken van sanitair. Van honden heeft 25% last. Slechts 5% van de bezoekers die er regelmatig komen, vindt de onveiligheid het zwakste punt.

In het verzorgingsgebied van recreatiegebied Bernisse wonen 125.000 mensen. Uit deze doelgroep hebben 68.000 mensen recreatiegebied Bernisse in dat jaar bezocht, ofwel 54%. Van de 57.000 mensen uit de doelgroep die recreatiegebied Bernisse in 2000 niet hebben bezocht, is eenderde niet op de hoogte van het bestaan van recreatiegebied Bernisse. De andere niet-bezoekers zouden geneigd zijn wel het recreatiegebied te bezoeken indien er meer groen zou zijn, betere verkeer- en parkeervoorzieningen en bij meer publiciteit.

5.5.7 Lickebaert

Lickebaert omvat twee gebieden, namelijk het Oeverbos en de Krabbeplas Het Oeverbos ligt aan de nieuwe Waterweg tussen Maassluis en Vlaardingen. De Krabbeplas is een recreatiegebied met een zwemplas ten westen van Vlaardingen. In 2001 is een telefonische en een veldenquête (Research voor Beleid, 2001) gehouden onder inwoners van de gemeenten rond deze recreatiegebieden. In totaal was er een respons van bijna 3.000 mensen.

Gemiddeld genomen zijn er in 2001 circa 800.000 bezoeken geweest aan het Krabbeplas. In 1995 resulteerde een onderzoek (Research voor Beleid, 1996) tot circa 680.000 bezoeken. Het bezoek is dus toegenomen in zes jaar tijd. Circa 700.000 miljoen bezoeken aan het Oeverbos zijn er in 2001 geweest tegenover 775.000 in 1995. Het bezoek aan dit gebied is dus licht gedaald in zes jaar tijd.

In 2001 hebben 62.000 mensen de Krabbeplas bezocht, wat neerkomt op een gemiddelde frequentie van 13 keer. Het Oeverbos is door 58.000 mensen bezocht in 2001. Ofwel gemiddeld 12 keer. Tabel 5.35 geeft een verdeling van de herkomst van de bezoekers.

Tabel 5.35 Herkomst bezoekers (%)

Gemeente	Krabbeplas	Oeverbos
Vlaardingen	43	36
Schiedam	18	16
Maassluis	15	19
Rotterdam-NW	5	5
Delft	4	4
Naaldwijk	2	4
Anders	13	16

De bezoekers komen het meest uit Vlaardingen, gevolgd door Schiedam en Maassluis. De onderzoekers stellen dat over het geheel genomen de bezoekers van de Krabbeplas niet uitgesproken positief zijn over het gebied, alhoewel de gemiddelde waardering een 7,7 is. In een recreatiegebied waar veel bezoekers komen om te zonnen en te zwemmen is het belangrijk dat het een schone indruk maakt en dat er voldoende sanitaire voorzieningen zijn. Deze punten zijn bij de Krabbeplas voor verbetering vatbaar.

Meer dan de helft van de bezoekers gaat naar de Krabbeplas omdat men er dichtbij woont.. Ook het groen / de natuur is een sterke pullfactor. Twee andere veelgenoemde redenen geven aan dat de beleving van mensen sterk kan verschillen: 20% komt naar het gebied vanwege de rust en stilte, terwijl 16% er juist komt vanwege de gezelligheid en drukte.

Vrijwel iedereen vindt de Krabbeplas goed bereikbaar. Eén op de zes recreanten is van mening dat de parkeergelegenheid onvoldoende is. Eén op de tien bezoekers vindt dat de Krabbeplas onvoldoende wordt schoongehouden en onderhouden. Dit is bovendien het meest genoemde verbeterpunt. Ook heeft men behoefte aan meer afvalbakken. Bij het veldwerk geeft 10% van de bezoekers aan zich 's avonds wel eens onveilig te voelen. Ruim een kwart van de respondenten ondervindt (wel eens) overlast van honden. Iets meer dan een kwart van de bezoekers van de Krabbeplas is eigenaar van een hond.

Recreanten komen naar het Oeverbos vanwege de geringe afstand, de rust en stilte, de (groene) natuur en omdat het gebied erg geschikt is voor de favoriete recreatieve activiteiten. Bovendien zijn recreanten unaniem van mening dat het Oeverbos goed bereikbaar is. De parkeergelegenheid schiet volgens één op de acht bezoekers tekort. Het onderhoud en schoonhouden van het gebied is volgens 18% onvoldoende. Dit is dan ook het meest genoemde verbeterpunt.

Het Oeverbos heeft bij de meeste bezoekers geen goed imago, vooral doordat men zich er niet altijd veilig voelt. Maar liefst een kwart van de respondenten tijdens de telefonische enquête voelt zich (wel eens) onveilig in het Oeverbos. Bij navraag in het gebied zelf loopt dit percentage op tot bijna 50. Enquêteurs van Research voor Beleid werden door de aanwezige recreanten gewaarschuwd voor vier uur het Oeverbos te verlaten. Dit gevoel van onveiligheid zou een reden kunnen zijn voor de lichte daling in zes jaar tijd. Een ander aandachtspunt is de overlast van honden die door ruim een kwart van de ondervraagden wordt ervaren. Ongeveer 20% van de bezoekers van het Oeverbos is eigenaar van een hond. De gemiddelde waardering van het Oeverbos is een 7,4.

Indien minstens 10% van de inwoners van een gemeente het onderzochte gebied in 2001 heeft bezocht, dan behoort deze gemeente volgens Research voor Beleid binnen de reikwijdte van het recreatiegebied. Uit tabel 5.36 blijkt dat een meerderheid de twee gebieden wel kent. De Krabbeplas is beter bekend dan het Oeverbos

Tabel 5.36 Bekendheid met de recreatiegebieden (%) van de inwoners binnen het reikwijdte-gebied

Recreatiegebied	Bezoeker	Kent het gebied niet	Kent het gebied, maar bezoekt niet
Krabbeplas	39	26	34
Oeverbos	33	38	29

5.5.8 Bieslandse Bos en de Balij

Het Bieslandse Bos en de Balij is een jong bosgebied tussen Delft en Zoetermeer. Tegen het Bieslandse Bos aan ligt de Dobbeplass. De skeelerbaan, het natuurbelevingseiland en de surf- en zwemplas met zandstrand zijn enkele kenmerkende voorzieningen in het recreatiegebied De Dobbeplass. De Balij is ontstaan uit het toenmalige Floriadeterrein bij Zoetermeer. Het is de bedoeling dat De Balij en het Bieslandse Bos een aaneengesloten bosgebied gaat worden.

Tabel 5.37 Bezoek aan de recreatiegebieden in Dobbeplass e.o. in het afgelopen jaar

Gebied	Bezoeken (marge ¹)	Bezoekers (marge ¹)	Gemiddeld aantal bezoeken per bezoeker per jaar
Dobbeplass	1,1 miljoen (± 60.000)	76.000 (± 3.500)	14
Bieslandse Bos & Balij	0,7 miljoen (± 48.500)	44.000 (± 2.500)	16

In opdracht van de Groenservice Zuid-Holland (GZH) heeft Research voor Beleid in 2001 een recreatie-onderzoek uitgevoerd in de Dobbeplass en Bieslandse Bos & Balij. De basis voor het onderzoek is een telefonische enquête onder bijna 300 huishoudens. Via een veldonderzoek onder 100 respondenten in de recreatiegebieden is aanvullende informatie vergaard.

Uit tabel 5.37 blijkt dat De Dobbeplass circa 1,1 miljoen bezoeken krijgt en het Bieslandse Bos en de Balij circa 700.000. Het gemiddeld aantal bezoeken is respectievelijk 14 en 16 keer per jaar. Ongeveer een kwart van de totale populatie (ongeveer 225.000 mensen) komt nooit in een recreatiegebied om te recreëren. De meest genoemde redenen hiervoor zijn 'persoonlijke omstandigheden', 'te druk' en 'nooit overwogen' (zie tabel 5.38).

De bezoekers van de Dobbeplass komen voornamelijk uit de nabije omgeving. Bijna 30% van de bezoekers komt uit Delft, 15% uit Zoetermeer-Zuid, 14% uit Pijnacker, 12% uit Rijswijk en 7% uit Nootdorp. Uit deze en andere omliggende gemeenten blijkt een substantieel gedeelte van de bevolking het afgelopen jaar tenminste één keer bij de Dobbeplass gerecreëerd te hebben. Dit geldt voor 71% van de inwoners van Nootdorp en 63% van de inwoners van Pijnacker. Delft komt met 27% van de bevolking op de derde plaats.

Tabel 5.38 Genoemde redenen waarom mensen nooit in een recreatiegebied komen

Reden	%
Persoonlijke reden (leeftijd, ziekte, etc.)	47
Te druk	20
Nooit overwogen	11
Niet aantrekkelijk	8
Te ver weg	4
Recreëert elders ¹	4
Slecht bereikbaar	3
Onbekendheid omgeving	3
Weet niet / geen antwoord	3
Anders	5

Meerdere antwoorden mogelijk, waardoor de optelling van de percentages groter is dan 100%.

¹ Hierbij kan onder meer gedacht worden aan stranden (die niet door iedereen als 'recreatiegebied' worden gezien).

¹ De marge geeft het interval weer waarbinnen het aantal bezoeken en bezoekers zich met 95% zekerheid bevindt. Dit betekent bijvoorbeeld dat het aantal bezoeken aan de Dobbeplass met 95% zekerheid tussen 1,04 en 1,16 miljoen per jaar ligt.

Zowel bij de telefonische enquête als bij het veldwerk is de respondenten gevraagd een oordeel te geven over (een aantal aspecten van) de recreatiegebieden. De bezoekers van de Dobbepas zijn vrijwel unaniem van mening dat het gebied goed bereikbaar is. Aan de hoeveelheid parkeerplaatsen kan volgens 17% van de respondenten nog wel wat verbeterd worden. Circa 7% van de bezoekers voelt zich wel eens onveilig rond de Dobbepas. Deze recreanten hebben dit gevoel vooral 's avonds. Overlast van ruiters ondervindt men nauwelijks, van honden des te meer; 18% geeft aan dat honden voor (veel) overlast zorgen. Daarbij geeft hondenpoep meer overlast dan de loslopende honden zelf (13% versus 5%). De klachten komen overigens uitsluitend van mensen die zelf geen hond bezitten. Ruim één op de vijf bezoekers van de Dobbepas heeft zelf een hond.

Het sterkste punt van de Dobbepas is volgens de recreanten de natuur. Het gebied wordt volgens hen goed onderhouden en maakt een schone indruk. Toch vindt ook 7% van de bezoekers dat hierin nog wel verbetering mogelijk is. Het zwakste punt bleek tijdens het veldwerk het gebrek aan of de kwaliteit van de faciliteiten. Daarnaast werd als belangrijkste verbeterpunt meer (variatie in) natuurkenmerken genoemd (13%). Dit ondanks dat een groot deel van de recreanten aangeeft de Dobbepas juist aantrekkelijk te vinden door de natuur. Ook blijkt er behoefte te zijn aan uitbreiding van de sanitaire voorzieningen. Een derde van de bezoekers vindt dat deze voorzieningen momenteel te kort schieten.

Het gemiddelde waarderingscijfer voor de Dobbepas is een 7,8.

Ongeveer 42% van de respondenten weet niet van het bestaan van de Dobbepas. Ongeveer een kwart van de respondenten weet wel van het bestaan van de Dobbepas (in de directe omgeving ervan ligt dit percentage iets hoger, namelijk op 37%), maar is het afgelopen jaar niet bij de Dobbepas geweest om te recreëren. Degenen die er niet zijn geweest, noemen hiervoor verschillende redenen. Een aantal heeft het nooit overwogen (22%) of komen er door persoonlijke omstandigheden niet aan toe (11%). Anderen vinden het te druk (24%), te ver weg (17%) of het gebied niet aantrekkelijk (15%). Gevraagd naar mogelijkheden om het gebied te verbeteren opdat men het wel zou bezoeken, komen er weinig suggesties al acht 6% meer promotie van het gebied wenselijk. Dat dit geen overbodige luxe is, blijkt wel uit de bekendheid van faciliteiten rond de Dobbepas onder de niet-bezoekers. Dat er een surf- en zwemplas met een zandstrand is, is bij ongeveer de helft bekend. Datzelfde geldt voor de horecagelegenheden. De skeelerbaan, het bos om honden uit te laten en het natuurbelevings-eiland met een vogelkijkhut zijn bij de overgrote meerderheid onbekend.

De bezoekers van het Bieslandse Bos & Balij komen vrijwel uitsluitend uit de drie aangrenzende gemeenten Zoetermeer-zuid (41%), Delft (17%) en Pijnacker (14%). Daarnaast levert alleen Den Haag (zuid-oost) met 9% ook een substantieel deel van de bezoekers. Kijken we per gemeente naar het percentage van de bevolking dat het gebied bezoekt dan komen weer Pijnacker (38%) en Zoetermeer-zuid (31%) naar voren, maar valt daarnaast ook Nootdorp met 23% van de inwoners op. Delft blijft in dit overzicht met 9% wat achter.

Over het algemeen is een ruime meerderheid positief over de diverse aspecten van het recreatiegebied. De bereikbaarheid is volgens 85% van de bezoekers goed (15% noemt het zelfs het sterkste punt van het gebied), al plaatst 28% vervolgens wel kanttekeningen bij de parkeermogelijkheden. Een beperkt aantal mensen voelt zich wel eens onveilig. Dit gevoel is 's avonds sterker dan overdag. Ruim een zesde ervaart overlast van honden, zowel van de loslopende honden als de hondenpoep. De mensen die de overlast ervaren hebben vrijwel allemaal geen hond. Ongeveer een kwart van de bezoekers heeft zelf een hond.

Als sterkste punt van het Bieslandse Bos & Balij werd naast de bereikbaarheid de natuur genoemd. Men vindt dat er voldoende afwisseling is van bos en open ruimte en het gebied maakt een schone en goed onderhouden indruk. Ook is drie kwart van de bezoekers van mening dat er voldoende fiets- en wandelmogelijkheden zijn. Wel vindt ruim een kwart van de recreanten het gebied nogal druk.

Het zwakste punt is volgens de recreanten het verkeerslawaai en de overlast van fietsers (op plekken waar niet gefietst mag worden) en scooters. Bovendien zijn er volgens bijna de helft van de bezoekers onvoldoende openbare toiletten. Opmerkelijk is dat wanneer de recreanten gevraagd wordt naar verbetermogelijkheden, vooral meer fiets- en wandelmogelijkheden en meer (variatie in) natuurkenmerken worden genoemd. Dit strookt niet helemaal met de tevredenheid over deze facetten. Het is niet onwaarschijnlijk dat deze dualiteit te maken heeft met het feit dat het twee relatief nieuwe gebieden zijn.

Het gemiddelde waarderingscijfer voor de Bieslandse Bos & Balij is een 8,1.

Bijna 40% van de doelgroep kent de gebieden (nog) niet. Wanneer het Bieslandse Bos & Balij meer bekendheid krijgt, zal wellicht een gedeelte van deze groep de gebieden gaan bezoeken. Er is echter ook een deel van de doelgroep (ongeveer een kwart) die de gebieden wel kent, maar er desondanks het afgelopen jaar niet is geweest. Als meest genoemde suggesties om het gebied (voor hen) aantrekkelijker te maken zijn meer fiets- en wandelmogelijkheden (11%), meer promotie (9%) en meer (variatie in) natuurkenmerken (4%) genoemd.

5.5.9 Bufferzone Midden-Delfland

Midden-Delfland is een groen gebied dat ligt ingeklemd tussen Den Haag, Delft, Vlaardingen en Schiedam. Het bestaat uit landbouw-, natuur- en recreatiegebieden. Er zijn diverse cultuurhistorische kenmerken, waaronder oude boerderijen en dorpskernen.

In 2001 is een telefonische en een veldenquête (Research voor Beleid, 2001) gehouden onder inwoners van de gemeenten in en rond Midden-Delfland. In totaal was er een respons van bijna 3.000 mensen.

In 2001 legden 157.000 bezoekers gezamenlijk 4,2 miljoen bezoeken af aan Midden-Delfland. Dat betekent dat elke bezoeker er in die periode gemiddeld 27 keer kwam. De spreiding rond dit gemiddelde is groot. Bijna de helft van de bezoekers kwam er dat jaar vijf keer of minder, 4% bezocht het gebied wekelijks en eveneens 4% dagelijks. De bezoekers van Midden-Delfland komen vooral uit grote steden: Rotterdam-NW (24%), Delft (16%), Vlaardingen (16%), Schiedam (14%) en Maassluis (8%). De overige gemeenten uit het onderzoeksgebied leveren minder dan 5% van de bezoekers. Dat neemt niet weg dat uit deze kleinere gemeente doorgaans toch een substantieel deel van de bevolking in Midden-Delfland recreëert. De 'top 5' wordt gevormd door Schipluiden (68%), Maasland (52%), Maassluis (47%), Vlaardingen (45%) en De Lier (40%). Alleen uit Den Haag-ZO (1%) bezoekt minder dan 5% van de bevolking het gebied.

Midden-Delfland is vooral populair in de zomer en de lente, waarin respectievelijk 53% en 42% van de recreanten er komt. In de herfst (21%) en winter (8%) komen er aanmerkelijk minder mensen. Eén op de drie komt er in alle seizoenen. De helft van de bezoekers komt uitsluitend in het weekend, terwijl één op de zes enkel door de week een bezoek brengt aan Midden-Delfland.

Als belangrijkste redenen om juist in Midden-Delfland te recreëren, noemen bezoekers de rust en stilte, de natuur en de geringe afstand tot het gebied. De meerderheid komt op de fiets (77%) naar het gebied, terwijl ruim een kwart met de auto en 9% te voet gaat. Eén op de zes is daarbij langer dan een half uur onderweg. Meer dan de helft van de recreanten blijft 1 tot 3 uur in Midden-Delfland, 8% blijft wel eens een hele dag.

Bezoekers van Midden-Delfland zijn vrijwel unaniem van mening dat het gebied goed bereikbaar is. Wel plaats een kwart van hen kanttekeningen bij de bereikbaarheid met het openbaar vervoer. Eén op de vijf vindt de parkeergelegenheid ontoereikend. De bewegwijzering kan volgens 15% van de bezoekers beter. Bijna de helft vindt dat er meer informatiepanelen moeten komen. Eveneens bijna de helft is voorstander van de komst van een bezoekerscentrum. Voorts constateren vier op de tien bezoekers een tekort aan bankjes.

Meest genoemde verbeterpunten zijn meer fiets- en wandelmogelijkheden (14%), meer (variatie in) natuurkenmerken (12%), meer promotie (12%), meer informatiepanelen (11%) en meer horecagelegenheden (10%). 's Avonds voelen bezoekers zich wel eens onveilig, vooral in de omgeving van de Foppenplas (25% van de bezoekers) en in de buurt van het Akkerdijkse Bos (16%). Laatste punt van aandacht is de overlast van honden die maar liefst 30% van de bezoekers ondervindt. Geen van hen heeft overigens zelf een hond. De ergernis over loslopende honden is groter dan over hondenpoep. Eén op de vijf bezoekers van Midden-Delfland is eigenaar van een hond.

Het groen en de natuur zijn de sterkste punten van Midden-Delfland Ook de rust en stilte komen als pluspunten naar voren. Flora en fauna zijn naar de mening van recreanten onmisbaar. De natuurreserveaten in Midden-Delfland zijn bij slechts de helft bekend.

Het gemiddelde waarderingcijfer voor Midden-Delfland is een 8,2.

Ongeveer 29% van de inwoners uit het herkomstgebied kent het gebied niet en 33% kent het wel maar zijn er de betreffende periode niet geweest. Gevraagd naar verbetermogelijkheden om het gebied voor hen aantrekkelijker te maken, noemen deze niet-bezoekers meer fiets- en wandelmogelijkheden (6%), beter bereikbaarheid (6%) en meer promotie (4%).

5.5.10 Bufferzone Den Haag-Leiden-Zoetermeer

Het duinwatergebied Meijndel maakt onderdeel uit van deze bufferzone. Het duingebied ligt globaal tussen Scheveningen en de Wassenaarse Slag. Het gehele gebied is bijna 2000 ha groot. Het centrum van het duingebied wordt gevormd door de Vallei Meijndel. Dit is een grotendeels beboste vallei van ongeveer 180 ha, waar de recreatie geconcentreerd is. Wageningen Universiteit en Researchcentrum doet als sinds 1992 een monitoringsonderzoek naar het recreatieve gebruik van het duingebied. Daartoe worden tellingen en veldwaarnemingen gehouden. Uit dit langlopend onderzoek blijkt dat in de periode 1992-2001 het recreatiebezoek in de vallei Meijndel matig is afgenomen. Gemiddeld worden er per jaar ruim 640.000 bezoeken afgelegd, waarbij in 2001 een toename ten opzichte van voorgaande jaren laat zien (Jaarsma et al, 2003). Van het bezoek in de Vallei komt gemiddeld 63% met de auto, 33% met de fiets en 4% te voet.

5.6 Utrecht

5.6.1 Inleiding

In de provincie Utrecht zijn nauwelijks gegevens bekend over het recreatieve gebruik van de natuur- en recreatiegebieden die in het kader van de Randstadgroenstructuur zijn aangelegd. Mogelijk komt dit omdat de gebieden die reeds zijn ingericht redelijk klein in omvang zijn. Maar ook van de stad Utrecht zijn geen gegevens gevonden over het recreatief gedrag van de Utrechtenaar. Alleen van het gebied de Venen is een onderzoek bekend.

5.6.2 De Venen

In opdracht van het ministerie van LNV heeft het LEI onderzoek gedaan naar de wensen ten aanzien van het landelijk gebied van de inwoners van het gebied "De Venen" (Borgstein en Hofsink, 2003). Er is een schriftelijke enquête gehouden onder 336 inwoners van drie plaatsen.: Mijdrecht, Nieuwkoop en Kockengen.

Circa 42% van de ondervraagden mist geen recreatieve voorzieningen. Van diegene die wel iets mist noemt 48% recreatieve voorzieningen, 47% infrastructurele voorzieningen en 36% groen en natuur.

Uit tabel 5.39 blijkt dat er de afgelopen 10 jaar meer verstedelijking in het gebied gekomen is en meer verkeer.

Tabel 5.39 Veranderingen afgelopen 10 jaar (%)

Verandering	Percentage
Verstedelijking	79
Meer verkeer	21
Minder landbouw	13
Betere natuurvoorzieningen	11
Meer recreatiemogelijkheden	10

Circa 21% van de respondenten vindt de veranderingen positief, terwijl bijna de helft van de respondenten er negatief over denkt

Om te leven krijgt de Venen het rapportcijfer 7,4 en om te ontspannen een 6,1.

5.7 Recreatief gebruik in perspectief

"Dit is een bos, dit is een bos, dit is een bos, prent ik mezelf in terwijl ik door de Balij loop" schrijft journaliste Pauline de Bok in de Volkskrant van 1 november 2003 in haar serie over bossen in Nederland. Veel bomen in de nieuw aangelegde recreatiegebieden zijn nog klein en moeten nog groeien tot ze met elkaar een volwaardig bos zijn. Toch worden de nieuwe gebieden nu al redelijk tot goed gewaardeerd zoals uit voorgaande hoofdstukken is gebleken en in tabel 5.40 is samengevat voor die gebieden waar deze gegevens aanwezig zijn.

Tabel 5.40 Waardering voor de natuur- en recreatiegebieden

Gebied	Waardering
Midden-Delfland	8,2
Oude Maas	7,7
Bernisse	7,9
Spaarnwoude	6,9
Grienden	7,7
Dobbeplass	7,8
Krabbeplas	7,7
Oeverbos	7,4
Bieslandse Bos en de Balij	8,1
Purmerbos	6,3
De Venen	6,1

Zoals ook uit de voorgaande hoofdstukken blijkt is de onbekendheid een van de belangrijkste redenen van geen recreatief gebruik. Naarmate de jaren vorderen zal deze onbekendheid afnemen, zoals dat ook bij Spaarnwoude is gebeurd. Dit kan tot een toename van het recreatief gebruik leiden.

Het recreatief gebruik is nu al aanzienlijk. Op basis van de onderzoeken die in dit rapport gebruikt zijn, is een schatting gemaakt worden van het totaalbezoek aan de natuur- en recreatiegebieden. Daarbij moeten de uitkomsten niet als al te hard worden beschouwd. Het jaarbezoek is meestal gebaseerd op ruwe schattingen op basis van telefonische enquêtes onder inwoners van steden, met de nodige marges. Er zijn erg weinig of bijna geen tellingen in de gebieden zelf gehouden gedurende een heel jaar. De jaarbezoeken moeten dan ook worden opgevat als indicaties (tabel 5.41).

Tabel 5.41 Geschat jaarbezoek natuur- en recreatiegebieden

Gebied	Geschat jaarbezoek
Midden-Delfland	4.200.000
Oude Maas	2.600.000
Bernisse	1.700.000
Spaarnwoude	1.200.000
Grienden	1.200.000
Dobbeplass	1.100.000
Krabbeplas	800.000
Oeverbos	700.000
Bieslandse Bos en de Balij	700.000
Vallei Meijendel	640.000
Purmerbos	608.000
Bos de Elzen	280.000

Ondanks het feit dat het bij het jaarbezoek aan natuur- en recreatiegebieden om indicaties gaat, kan wel gesteld worden dat het bezoek groot is vergeleken met het jaarbezoek van meer toeristische attracties. De gebieden Oude Maas, Bernisse en Spaarnwoude kunnen de "concurrentie" aan met verschillende toeristische attracties (tabel 5.42) en zouden zich in de top 10 van meest bezochte attracties van Nederland kunnen nestelen. Het gebied de Oude Maas zou zelfs de derde plaats innemen. Maar ook het geschatte aantal bezoeken in het Purmerbos is al bijna net zo groot als het bezoek aan dierenpark Amersfoort (635.000 bezoeken) en al groter dan het bezoek aan de Zaanse Schans (350.000), Het Land van Ooit (400.000), Madame Tussaud (440.327) of Kasteeltuinen Arcen (280.000).

Tabel 5.42 De Top 10 van Nederlandse attracties in bezoekaantallen in 2002 Bron: NRIT 2004

Attractie	Jaarbezoek
Efteling	3.417.000
Rondvaarten Amsterdam	3.000.000
Floriade Hoofddorp	2.300.000
Batavia Stad Lelystad	1.890.539
Burger's Zoo Arnhem	1.620.000
Van Gogh museum	1.592.771
Diergaarde Blijdorp Rotterdam	1.504.731
Noorder Dierenpark Emmen	1.500.000
Duinrell Wassenaar	1.290.891
Natura Artis Magistra Amsterdam	1.230.104

5.8 Conclusies en aanbevelingen

Uit de gegevens blijkt dat de bossen die in het kader van de Randstadgroenstructuur voorzien in een behoefte. Er wordt duidelijk gebruik van gemaakt. Het recreatieve gebruik beperkt zich echter nog wel tot de inwoners van steden en dorpen die er in afstand dicht bij liggen. De regionale functie van deze bossen is nog niet zo duidelijk. Mogelijk is dit een kwestie van tijd. Wanneer de bossen meer volgroeid zijn en de bekendheid ook toegenomen is, dan is er een grote kans dat het deze regionale functie wel gaat krijgen. De omvang, de kwaliteit en de bereikbaarheid van de gebieden zijn daarbij wel belangrijke voorwaarden.

De Randstadgroengebieden worden nu al redelijk tot goed gewaardeerd.

De meeste gegevens over het recreatieve gebruik van bos- en recreatiegebieden zijn beschikbaar voor de provincie Zuid-Holland. Daar liggen ook de meeste gebieden. In Noord-Holland zijn ook enkele gegevens bekend. Voor de gebieden in de provincie Utrecht zijn zeer weinig gegevens bekend over het recreatief gebruik van deze gebieden (ook niet van de stad Utrecht). Dit heeft mogelijk te maken met het feit dat er relatief nog weinig grote gebieden al zijn ingericht in deze provincie.

Het verdient aanbeveling om een onderzoek op te zetten voor een aantal gebieden om het recreatieve gebruik te kunnen meten en volgen in de tijd. Daarbij gaat het niet alleen om aantallen, maar zal ook op een paar dagen interviews moeten worden gehouden, om het type activiteit te achterhalen en enkele persoonkenmerken.

Literatuur

- ANWB en Zuid-Hollands Landschap, 2002. Bewonersonderzoek Midden-IJsselmonde : onderzoek naar recreatiebehoeften en -wensen onder bewoners en omwonenden van Midden-IJsselmonde.
- Bok, P. de, 2003. Meutes van de hondenuitlaat-service. In de serie: het bos in. Volkskrant, Traject bijlage, 1 november 2003.
- Borgstein, M.H. Hofsink, H.C. Landelijk gebied De Venen. Een verkenning van bewoners-wensen. LEI, Den Haag 2003.

- Bureau Groenestein en Borst, (1998). Recreatiegedrag Zuid-Hollandse bevolking 1993-1997. Provincie Zuid-Holland, Bureau recreatie en Randstadgroenstructuur.
- Dienst Ruimtelijke Ordening (DRO), planteam WVG, 1998. Stad, land en Waterland. Onderzoek naar het gebruik en de waardering van door Landschap Waterland aangelegde recreatievoorzieningen in Waterland.
- Distel, A.C., 1989. Recreatiethuisonderzoek Amsterdam – Noordzeekanaalgebied. Provinciale Planologische Dienst van Noord-Holland, Haarlem.
- Dongen, M.C. van . (1992) Den Haag, mooie stad achter de duinen? Een onderzoek naar gedrag, behoefte en kritiek van de Haagse bevolking op het gebied van de openluchtrecreatie (doctoraalscriptie in de Sociale Geografie), Katholieke Universiteit Nijmegen, Nijmegen
- DRO, planteam WVM (2002). Recreatieonderzoek Het Twiske 2002. Een onderzoek onder bezoekers naar gebruik, waardering en wensen ten aanzien van recreatiegebied Het Twiske, Amsterdam
- Enting, R., A. Ziegelaar, 2001. Recreatieonderzoek Midden-Delfland. Research voor Beleid, Leiden
- Enting, R., A. Ziegelaar, 2002. Recreatieonderzoek Voorne-Putten-Rozenburg. Research voor Beleid, Leiden.
- Enting, R., A. Ziegelaar, 2002. Recreatieonderzoek IJsselmonde. Research voor Beleid, Leiden.
- Jaarsma, M. en J. van der Weerd, 2002. Vrijtijdsbesteding in de Drechtsteden in 2001. Over deelname aan en wensen m.b.t. voorzieningen op het gebied van sport, recreatie, kunst en cultuur. Sociaal Geografisch Bureau, Bureau voor Onderzoek en Statistiek van de gemeente Dordrecht. Dordrecht
- Jaarsma, C.F., M.J. Webster, R. Beunen en J.G. Bakker, 2003. Monitoringsonderzoek recreatie in het duingebied Meijendel. Deel XIII: Ontwikkelingen van het recreatiebezoek en het recreatieverkeer in de periode maart 1992-februari 2002 in de vallei Meijendel. Wageningen, Universiteit en Research Centrum, Leerstoelgroep Landgebruiksplanning, Nota 94, 70 blz.
- NRIT, 2001. Recreatieonderzoek Spaarnwoude, Breda
- NRIT, 2004. Dagrecreatie in Nederland 2002/2003
- Rijpma, S.G., 2003. Rotterdamse bezoekers van openbaar groen 2001; Centrum voor Onderzoek en Statistiek (COS), Dienst Sport en Recreatie, gemeente Rotterdam
- Rijpma S.G., A.H.M.A., Dorren 2002. Rotterdam, attractieve stad en regio. Deelreportage VrijtijdsOmnibus 2001; Centrum voor Onderzoek en Statistiek (COS). OBR (Ontwikkelingsbedrijf Rotterdam) en ds+V, Rotterdam
- Rijpma, S. , I. Boogaarts ; A. Schoenmakers , H. Leijs , P. Schuller, 1996. Vrijtijdsbesteding van Rotterdammers : Algemene rapportage van de uitkomsten van de Rotterdamse Vrijtijdsomnibus 1995 'Wonen , leven en uitgaan in Rotterdam'; Centrum voor Onderzoek en Statistiek ; Recreatie Rotterdam. Rotterdam
- Rijpma, S.G., P.A. de Graaf, C. de Vries, 2002. Wonen, leven en uitgaan in Rotterdam 2001 : resultaten uit de Vrijtijdsomnibus 2001; Centrum voor Onderzoek en Statistiek (COS), Rotterdam.
- Rijpma, S.G., A.L.C. Leijs, H. Meiburg, 1999. Vraag naar openluchtrecreatie in de stadsregio Rotterdam : nu en in 2020; Centrum voor Onderzoek en Statistiek, Rotterdam.
- VROM, LNV, 1977. Nota Landelijke gebieden, deel d: Regeringsbeslissing. Staatsuitgeverij, Den Haag.
- VROM, LNV, 1985. Nota Ruimtelijk kader Randstadgroenstructuur, Staatsuitgeverij, Den Haag.
- Wiggers, R en Gadet, J.(1996) Het grote groenonderzoek. Het bezoek aan en gebruik van parken, recreatiegebieden en groen in de woonomgeving van Amsterdam Stedelijk Beheer /ISR onderafdeling Recreatie, Amsterdam
- Winterterp, F.W., 1997. Recreatie in het groen in Dordrecht anno 1996. Sociaal Geografisch Bureau van de gemeente Dordrecht. Dordrecht.

1913

1958 *Gezicht op Weesp: woonwijk en Bloemendalerpolder*

2001 *Boeren verkopen hun grond, verfraaien hun woning en slaan containers op*